

MŪSU PASTOGĖ

AUSTRALIAN-LITHUANIAN WEEKLY — "OUR HAVEN"

AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS

Registered at the G.P.O., Sydney, for transmission by post as a newspaper.

LEIDZIA: AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS KRAŠTO VALDYBA.

Redaktorius: Julius Veteikis. Redakcijos adresas: 24 Lovoni Street, Cabramatta, N.S.W. Tel.: UB 3680.

PRENUMERATA

Ištiesiems metams —
£ 3.0.0.
Pusei metų — £1.15.0
Trims mėnesiams
£ 1.0.0.
Atskiras nr. — 1/9.
N. Zelandijoje ir
Anglijoje kainą ta
pati. Kituose kraš
tuose — £ 4.0.0. me
tams.

KOMERCINIAI

SKELBIMAI
1 colis per 1 skiltį
12/-
Bendruomeniniai —
10/-
Skelbimų kainą vie
nai tekstui elutei ar
ba jos vietai — 1/6.
Nuolatiniam skel
bimams teikiama
nuolaida.
Už skelbimų turinį
neatsakoma.

PRENUMERATA ADRESUOJAMA:

Box 4558, G.P.O., Sydney, N.S.W.
Administracijos tel.: 649 9062

Sydney, 1961 m., lapkričio 7 d.

Nr. 44 (654). Trylikti metai.

PAVERGTŲJŲ BALSAS

Spalio mėn. 18 — 20 dienomis Paryžiuje į specialiąją sesiją buvo susirinkusi Pavergtųjų Europos Tautų organizacija. Tai penktoji Europoje sukviesta sesija (anksčiau jos vykdavo Strasburgo mieste) ir šiais metais ji vyko įtemptos tarptautinės padėties metu. Sesijoje dalyvavo ne tik devynių pavergtųjų kraštų delegatai (po 10 nuo kiekvienos tautybės), bet ir visa eilė garbės svečių ir stebėtojų. Delegatai su svečiais sudarė per 150 žmonių būrį. Per tris dienas vyko išsamių referatų skaitymas, plačios diskusijos, pagaliau buvo priimtos rezolucijos.

Sesija laikoma labai pavykusia, pavergtieji atkreipė pasaulinės spaudos dėmesį (ją atžymėjo Paryžiaus spauda, kitų europinių kraštų dienraščiai, paminėjo ir JAV spauda). Pirmą kartą sesijoje su sveikinimo ir nuoširdaus paskatinimo kalbomis pasirodė tiek daug JAV, Prancūzijos ir Fed. Vokietijos politikų, diplomatų, parlamentarų, kariuomenės atstovų.

Sesiją atidarė neseniai išrinktas naujasis PET pirmininkas Ferenc Nagy. Sudarius prezidiumą buvo išklausyta eilės sveikinimų. PET sesijoje įžymūs svečiai kalbėjo ir kitomis dienomis, jų ypač gausu buvo paskutinėje sesijos dieną. Pagrindinė tema — "Pavergtos tautos ir Europos laisvė" kalbėjo buvęs rumunų užs. reik. ministras Const. Visoianu. Kitus referatus — "Pavergtos tautos Europos vienybės procese" ir "Padėtis pavergtose kraštuose" perskaitė Virgil Veniamin ir lietuvių delegacijos pirmininkas Vac. Sidzikauskas. Po referatų sekė gyvos diskusijos. Paskutinę sesijos dieną buvo priimtos kelios rezolucijos.

Lietuvių delegacijos pirm. V. Sidzikauskas prieš sesiją ir po jos lankosi įvairiuose Europos miestuose. Spalio mėn. pabaigoje jis turėjo eilę pasitarimų Bonnoje, PET (ACEN) Vokietijos būstinėje.

DALYVAVO IR KITŲ ORGANIZACIJŲ ATSTOVAI

Pavergtųjų Europos Tautų specialios sesijos posėdžiuose Paryžiuje šalia PET delegatų (jie buvo iš Europos ir iš JAV) dar dalyvavo penkių kitų organizacijų delegatai, jų tarpe ir Tarptautinė Valtiečių Sąjunga. Šios penkių organizacijų Paryžiuje buvo atstovaujamos 25 asmenų. Kelios organizacijos į Paryžiaus sesiją pasiuntė ir savo delegatus svečių teisėmis. Delegatų svečių tarpe buvo visa eilė žymių asmenų, savo metu dirbusių politinėje, diplomatinėje tarnyboje, kaip Tarpt. Valtiečių S-gos pirm. ir buvęs lenkų min. pirmininkas St. Mikolajczyk, dabartinis PET pirmininkas, buv. Vengrijos min. pirm. Ferenc Nagy, buv. vengrų atstovas Paryžiuje Paul Auer, buv. lenkų ambasadorius Paryžiuje Morawskis, Rumunijos buv. užsienio reik. min. Visoianu ir buv. čekoslovakijos ambasadorius Paryžiuje Psusky.

Išskaitant didžiulius užrašus jau pasakė tai, kuriuo tikslu sesijai buvo susirinkę pavergtųjų tautų atstovai ir jis bylojo: "Šimtas milijonų europiečių reikalauja apsisprendimo teisės".

Vykę debatai išryškino tris vadamąsias pavergtųjų suvažiavimo kryptis. Pirmoji jų siekia atkreipti vakarų valstybių dėmesį į tai, kad ateityje tarptautinė su sovietais

(pasitarimų atveju ar toliau tebevykstant nervų karui) būtų prisiminti sovietų sateliniai ir jų pavergtieji kraštai ir kad Vakarai gintų tų kraštų apsisprendimo teisę. Baigiantis sesijos darbams priimtoje rezoliucijoje buvo tarp kitko pabrėžta: "PET sesija Paryžiuje skubiai kreipiasi į Europos kraštus ir į visą pasaulį, reikalaujama grąžinti laisvę jų atstovaujamos tautos ir drauge prašydama paremti šias tautas sugrąžinti į laisvųjų Europos kraštų bendruomenę".

PASMERKĖ SOVIETINIŲ KOLONIALIZMĄ

Sesijos debatų eigoje iškilo pavergtųjų simpatijos Vak. Europoje vykdomam apjungimo procesui. Jis veikia pavergtuosius kraštus ir jis gali prisidėti prie tų pavergtųjų tautų pasipriešinimo sovietiniam režimui, kuriam tas europinis apjungimas visai svetimas. Trečioji specialioje sesijoje iškelta kryptis, tai kolonialinė politika ir reikalas jos atsisakyti. Kai Didž. Britanija su Prancūzija išlaisvino iš kolonializmo varžtų visą eilę Azijos ir Afrikos kraštų ir dabar jiems pripažintas nepriklausomų respublikų statusas, tai Maskva ir toliau kolonialinėse sąlygose tebeleido eilę pavergtųjų kraštų. Sesijoje susirinkę tų pavergtųjų kraštų atstovai, politikai rado reikalingą atkreipti dėmesį į tai, kad Jungt. Tautos turėtų būti labiau panaudamos iškelti sovietinio kolonializmo tikrovę ir per Jungt. Tautų tribūną turėtų būti siekiama tautų apsisprendimo teisę pripažinti visoms tautomis.

LAISVŲJŲ KRAŠTŲ ŽYMIŲ SVEČIŲ KALBOS

Paryžiuje vykusio pavergtųjų sesija šiais metais savo tarpe turėjo visą eilę svečių, pasakiusių nuoširdžias, pavergtųjų su entuziazmu priimtas kalbas. Jungt. Amerikos Valstybių profesinių sąjungų atstovas Brown paprastais ir nuoširdžiais žodžiais iškėlė mintį, kad Vakarai didžiosios valstybės turėtų atsisakyti abejingumo ir savo žygiams padrasinti pavergtuosius, juos apsaugoti nuo nusivylimo nuotaikų.

SOVIETAI — IMPERIALIZMO ATSTOVAI

Kalbėtojų tarpe buvo prancūzų socialistas parlamente atstovaujantis Arthur Contes ir savo kalboje jis pasirodė artimas generolo de Gaulle atstovaujamai minčiai, kad Vakarai kalbėdami su sovietais privalo būti atsparūs ir kieti. Pasak Contes, jei Vakarai pasirodytų nuolaidūs, tai Vokietija lengvai patektų į neutraliuosius vandenius. Tai paveiktų ir Prancūziją, Didž. Britaniją ir kitus kraštus, o JAV-bės pasuktų izoliacionizmo kryptimi. MRP partijos narys ir senato atstovas gen. Bethouart skatino pavergtuosius būti ištvermingais. Jo žodžiais "Jūs atstovaujate daugelį milijonų europiečių, kenčiančių kolonializmo priespaudoje ir pavergtų žemės lygio krašto. Tuo tarpu prispaudėjai išdrįsta vaidinti antkolonializmo meistorius. Mūsų pareiga atskleisti tą apgavystę, nes sovietai, tai — imperializmo atstovai. Mes turime pereiti į ofensyvą pasinaudodami politikos ir informacijos priemonėmis. Atidenkime žmonijai akis ir

MES SPROGDINAM, O JUMS NEGALIMA

Esmėje juokinga, tačiau iš dalies ir liūdna, kai deglajai leidžia išsiauginti ragus. Šiuo atveju liaudies išmintis taikintina sovietų ir vakariečių santykiams, kitaip tariant — Chruščiovui leido išsiauginti tokius didžiulius ragus ir įsijausti į tokį akiplėškumą, kuriam nėra jokio istorinio palyginimo. O štai ir tiesa: Sovietijos bolševikai, nebodami viso pasaulio protestus ir pasipiktinimą sprogdino ir tebesprogdina branduolinius bombas erdvėje, sudarydami rimtą radijavimo pavojų žmonijai, o kada Amerikos prezidentas J. Kennedy pareiškė, kad ir Amerika pradės atmosferinius branduolinių ginklų bandymus, tai sovietinė telegrafų agentūra "Tass" perdavė bolševikų grąšinimą, kad Amerikos atmosferinių bandymų atveju, Sov. Rusija imsiantis "rei-

kiamų priemonių". Suprantama, tatau tere tik tuščias įbauginimo manevas, tačiau gana liūdnas ir apgailėtinas...

Kas gi iš viso girdėti šių dienų pasaulio politikoj?

Atsakyti nėra nei lengva, nei iš viso galima surasti nūdienės politikos siūlų mazgą. Tarptautinė padėtis ir toliau paini ir įtempta. Gal nebe reikalo net visada optimistas Indijos min. pirm. Nehru skubotai nuskrido Londonan ir šiandieną Vašingtonan. Jo kelionės nėra bereikšmės ir užsienio politiniai komentatoriai mano, kad Nehru skrenda tik tuo atveju, kai pasaulis pakimba visiškai ant karo briaunos. Kai sovietai pradėjo branduolinius bandymus atmosferoje, tai jis iš neutraliųjų konferencijos Belgrade skubotai skri-

do į Maskvą, perspėdamas Chruščiovą, kad būtų savo akiplėškumui atsargesnis, nes, girdi, vakariečiai tuos atmosferinius bandymus gali palaikyti karo priedažimi. Šiuo metu jis lanko vakariečių vadus, kad, reikia manyti, juos perspėtų nuo Chruščiovo kėslių, o gal atkalbėtų nuo jų ryžto dar labiau ginkluotis ir ruoštis visuotinam konfliktui. Būdamas puikiu politiku ir gyvendamas tarp dviejų rivalizuojančių frontų, Nehru, suprantama, jaučia artėjančio karo siaubą, kai net Anglija jau mobilizuoja savo ginkluotąsias pajėgas ir kalba apie karo galimumus.

Iš šalies šiuo metu atrodo, kad politinė įtampa lyg ir apri-
mo, tačiau, kaip sako kita liudies patarlė, tyla įsiviešpatauja visada prieš audrą.

A. ZUBRAS

Viešojo gyvenimo kalba Lietuvoje

I-JI DALIS

Grįžtant Romos imperijai, jos militarinio valdžios autoriteto vietoje šioje Europos dalyje iškilo kitas apjungiantis pradą — gerai organizuota krikščioniškoji religija su tuo pačiu Romos miesto centru. Tai apaštalausanti Bažnyčia su visų tautų atvertimo idėja, pasiūvusi atvesti visas tautas vieno Ganytojo vienon Avidėn. Civilizacijos ir krikščionybės eron įžengiančios už Romos imperijos ribų išlikusios Europos gentys bei tautos todėl rašto bei literatūrinės tradicijas paveldėjo iš senųjų graikų ir romėnų. Bažnyčia, puoselėdama mintį, kad yra užgimęs naujas pasaulis, kuris bus vieno tikėjimo ir valdomas vieno bažnytinio-pasaulinio valdovo, tikėjosi su laiku tą pasaulį kalbėsiant viena ir ta pačia lotynų kalba. Mažiausiai bent jau tikėtasi, kad liturgijos, mokslo ir literatūros kalba tai jau tikrai būsianti lotynų. Tuo keliu ir eita.

Tiesa, masėms tikėjimas buvo aiškinamas tautinėmis kalbomis, nes kitaip jos nesuprato. Taip, pa-

parodykime jai, kaip begėdiškai elgiamasi su pavergtaisiais kraštais — tais žodžiais baigė kalbą Prancūzijos senatorius, gen. Bethouart.

SVEIKINO IR BUV. KOMUNISTAI

Buvęs prancūzų komunistų partijos narys Raymond Le Bourre sesijos dalyviams pasakė, kodėl jis pasirinko kelią į laisvę ir karštai žodžiais ragino vesti kryžiaus žygį prieš sovietinius valdovus ir jų atstovybes užsienio. Pagaliau, dar vienas prancūzas svečias, parlamento atstovas Habib-Delonce susirinkusiems papasakojo apie generolo de Gaulle kuriamą apjungtos Europos vaizdą, Europos, kuri "nuo Atlanto siektų Urąlą" ir kuri galėtų išlaisvinti ir pavergtųjų našta velkančią rusų tautą.

vyzdžiui, tarp slavų pirmosios religinės knygos pasirodė 9 š., kai bulgarai pasidarė krikščionys. Buvo pritaikinti graikų rašmenys, gi tiems religiniams rašams pagrindas paimtas ano meto bulgarų kalba, kuri vėliau pažįstama senovinės bažnytinės slavų kalbos vardu. Toji kalba, išskyrus lenkus ir čekus, pasidarė slavų bažnytine ir šiaip raštų kalba.

Čia tenka prisiminti ir tai, kad pati krikščionybė pradžioje stipriausiai pasijautė rytinėje Romos imperijos dalyje — Bizantijoje, kur Konstantinopolis nuo 330 m. buvo virtęs antrąja imperijos sostine. Konstantinopolio imperatoriaus dvaras kalbėjo graikiškai, o ten reziduojąs patriarchas nebuvo linkęs pasiduoti Romos popiežiaus primatui. Tiesa, iki galutinio lūžio teprieita tik 11 š., bet lotyniškoji Romos krikščionybė jau iš pat pradžių yra turėjusi graikiškąją Konstantinopolio varžovę. Mūsų reikalu turime galvoje ne religinį momentą, bet kultūrinį — kalbinį. Iš Bizantijos sklindanti krikščionybė liturgijoje vartojo tautines kalbas.

GUDŲ KALBA

Lietuvą krikščionybė tepasiekė vėlai — tik 13 š., bet tikru ir reikšmingu mastu tik Vytauto ir Jogailos laikais 14 š. pabaigoje. Tuo metu Lietuvos imperijos plėtra buvo pasiekusi augščiausios viršūnės, užvaldžius milžiniškas gudu, ukrainiečių ir rusų gyvenamąsias sritis. O tai krikščionišką plotą su per Bizantiją atėjusia raštija, kur liturgijos reikalams vartota senoji bulgarų kalba. Mūsų kunigaikštis valdant tat tokias plačias slaviškas krikščioniškas sritis, jau nuo Gedimino laikų liturginės slavų ir šnekamosios gudų kalbos mišinys įsigalėjo. D.L. kunigaikštijoj ir kitose viešojo gyvenimo srityse. Pirmieji mūsų metraščiai, šiandien juos vadinantumė pirmiaisiais istoriniais veikalais, rašyti taja kalba. Ta kalba yra vartota kunigaikštijos

raštinėje. Ja atspausťas ir Lietuvos statusas — įstatymų rinkinys. Šią mišrią liturginę slavų — gudų kalbą bus tat teisinga pavadinti seniausiąja D. Lietuvos kunigaikštystės raštų ir viešojo gyvenimo kalba.

LENKŲ KALBA

Lietuva tačiau oficialiai, tiksliau etnografinė lietuviškoji D. Lietuvos kunigaikštystės sritis, krikščionybės susilaukė per lenkus, o tuo būdu ir tamprų kultūrinį ryšį su jais.

Lenkai jau turėjo savo kalbą religinės literatūros, todėl lenkų dvasiškiai su ja atėjo ir į Lietuvą. Į lietuvių kalbą pasitenkinta tik kasdieninių maldų išvertimu, o bažnyčiose vartota lotynų ir lenkų kalbos. Ir taip pamažu greta gudų kalbos rašto reikalui įsigali lenkų. Įpusėjus 16 š., Lietuvoje pasirodė jau gana apščiail ir pasaulietinio turinio raštų lenkų kalba. Tai daugiausia publicistinio ir istorinio turinio rašiniai bei veikalai, susiję su Lietuvos gyvenimu. Vėliau lenkų kalba raštų vis dažnėjo. Žemaičių vyskupo Merklio G i e d r a i č i o pastangomis 1582 m. pasirodė lenkų M. S t r i k a u s k i o parašyta Lietuvos istorija. 19 š. pirmojo pusėj Lydos bajoras T. N a r b u t a s parašė lenkiškai 9 tomų "Lietuvių tautos istoriją".

Be dvasiškijos lenkų kalbai įsigalėti padėjo pati Lietuvos bajorija. Nuo Jogailos laikų užsimezgus tarp abiejų kraštų glaudiems politiniams santykiams, mūsų bajorų vaikai vykdavo studijuoti į Lenkiją, susiginminuodavo su lenkų bajorais vedybų keliu. Vadinama Horodlės aktų privilegija 1413 m. 47-niems Lietuvos didikams lenkų bajorai suteikė savo herbų, tuo simboliškai lyg ir įjungdami juos į savo giminės tarpą. Tuo keliu ir buvo padaryta pradžia Lietuvos didikų įsijungimui į lenkų kultūrą ir laipsni-

KITA SPAUDA RAŠO

BOMBOS IR PUPOS

Po Chruščiovo kalbos, kurioje aiškinama partijos programa, britų "The Guardian" rašo: "Gyvenimas pirmuoju visišką komunizmo laikotarpiu, kurio Sovietų Sąjunga turi pasiekti per dvidešimt metų, įtartina panašus atrodo į tą gyvenimą, koks šiandien yra pietinės Kalifornijos priemiesčiuose. Sovietų gyventojams pažadėtasis aukščiausias pasaulyje pragyvenimo lygis su apmokamomis atostogomis ir su atskiru butu kiekvienai šeimai, ar iš tikro tai yra tie dalykai, tiesiog neįmanoma nesistebėti, kuriuos Marksas studijavo ir kurių Leninas mokė? Dėl tų į vienas kitą panašių, viduriniąją klasę sudarančiųjų, su automobiliais garažuose ir su višta kiekvieno puode? Kas gi atsitiko su marksistine vizija to pasaulio, kurį reikia pakeisti ir kuriame žmonių vyriausybei atitenka pareiga tik tvarkyti reikalus? Atsakymas yra tas, kad nieko neatsitiko. Mesijinis sovietinio komunizmo bruozas vaidina lemiamąjį vaidmenį sovietinėje valdymo sistemoje, nes jis pateisina partijos turimąjį galios monopolį ir tas aukas, kurių partija reikalauja iš gyventojų. Stalinui valdant tas mechanizmas buvo ypač būdingai šurkštus. Sovietų gyventojams rytdienai buvo pažadėta uogienės už šiandien jų liejamąjį kraują".

Amerikiečių "N.Y. Herald Tribune", be kita ko, pažymi: "Trūko tik pyrago tame valgia-raštyje, kurį jis pristatė uoliai plojantiems delegatams... Zinoma, reikšminga jau net ir tai, kad Chruščiovas rado reikalo belepėdamas dar patikrinti rusus, jog jie tikrai susilauks tokių patogumų ir paguodos, jeigu turės dar kantrybės truputį pabūti dabartinės sąlygos. O rusų vartotojas ne mažiau kaip ir bet kas kitas yra lygiai tiek pat suinteresuotas pupomis, kaip ir bombomis".

kam pasisavinimui lenkų kalbos. Stambiusius tituluotus feodalus emė sekti smulkesnioji mūsų bajorija ir griebėsi lenkų kalbos, tuo norėdama išsikirti iš liaudies. Klaidinga būtų manyti, kad mūsų bajorija būtų ėmusi tik lenkiškai kalbėti. Ji ir toliau su šeimos nariais ir su valstiečiais kalbėjo lietuviškai, tik mokėjo ir lenkiškai, o tuo būdu lenkų kalba galėjo pavirsti viešojo gyvenimo ir rašto kalba. Buvo ir politinis momentas, kodėl gudų kalbos imta kratytis. Tuo mat laiku sustiprėjo Maskva ir ėmė grėsti Lietuvai, o kartu ir Lenkijos sienoms. Perdėtumė, jei manytumė, kad Lietuvoje lenkų kalbą suprato didelis gyventojų procentas, lygiai iškreiptumė tikrovę, jei manytumė, kad etnografinėse lietuvių žemėse daugelis suprato gudiškai. Viešojo gyvenimo, be bažnyčios pamaldų, mažai būta, o rašto kalbos taip pat mažai tereikėta. Šių dienų įstaigų su komplikuotomis raštinėmis ne tik Lietuvoje, bet ir kituose Europos kraštuose nebuvo. Liaudis iš viso krašto valdy-me nedalyvavo, o tik ponai.

Is praeities stiprybė

NUOTRUPOS IŠ LIETUVOS ISTORIJS

ANTROJI DALIS

Vytauto Didžiojo laikais žemaičiai, vyrai prie vyro, kilo prieš svetimųjų nešamą religiją, taip stiprus buvo jų prisirišimas prie protėvių atminimo ir jų paliktų papročių. Sukilimas buvo toks atkaklus, kad net didžiojo kunigaikščio įsakymų neatsižvelgta. Šešios dešimtys sukilėlių vadų pasmerkta mirti, bet, vos trumpam laikui praėjus, sukilimas ir vėl liepsnojo. O jis nebuvo paskutinis.

Unijos su Lenkija metais visa eilė įtakingiausių Lietuvos didikų nenustojė rūpintis tiek tautiniu, tiek valstybine Lietuvos garbe. Kokius tik pastangų nedaryta Lietuvą iškelti iki atskiros karalystės rango. Žygimanto I valdymo laikų didikų didikas Goštautas išėjo ginti lietuvių kalbos teisių, tvirtindamas, kad lenkų kalba ir papročiai tinka tik lenkams, o ne lietuviams. Ir nelemtame Liublino seime lietuvių pasirodė ne kaip su lenkų silpnuoliai, kaip teigia kai kurios nepatikrintos tradicijos, bet kaip užsiedę patriotai, kurie savo krašto nepriklausomumą iš paskutiniųjų gynė. Tai, kad jų pastangos nepavyko, nesumažina jų pastangų ir jų kovos garbingumo. Štai kaip Jonas Katkevičius kalbėjo į lenkų karalių 1569 m. birželio mėn. 29 dienos dramatiškame posėdyje: „Šviesiausias Karaliau! Jūsų Didenybei yra žinoma, kad šitos unijos klausimą visapusiškai yra apsvaistę Didžiosios Kunigaikštijos senatoriai ir augšti ponai. Dabar jie atsidūrė tokioje būklėje, kad turi daryti tai, kas... giliai įžeidžia jų sąžinę... Jūsų Didybės įsakymai mes su didžiausiu skausmu ir širdgėla buvome priversti nusileisti... Bet kaip mums skaudu, to negalime išreikšti žodžiu. Nes mes, kaip ištikimi savo tėvynės sūnūs, esame įpareigoti rūpintis jos labu, kiek pajėgdami. Jei dabar jos negalime apginti, tai todėl, kad teko nusileisti prieš klūtis, likimą ir laiką... Jūsų Didybė galite matyti, kad mums, kaip garbingiems žmonėms, nedera tokie dalykai priimti.“

Tam nelemtam seimui virš pusmečio besitęsiant ir lietuviams savo bylą pralaimint, tas pats Jonas Katkevičius iš apmaudo stauga mirė prieš uniją prisiekdamas. Panašių pavyzdžių buvo ne vienas.

Švedų, maskolių, turkų, kazokų antplūdžių metu lietuvių kovojo su tokiu karžygiškumu ir atkaklumu, koki gal parodė tik tokie žmonės, kuriems jų krašto laisvė daugiau rūpi, negu jų gyvybė ar asmeniškas gerbūvis. Daug kartų priešais į Lietuvą įsiveržus ir žadėtos karaliaus bei lenkų pagalbos nesulaukus, Lietuvos etmonai patys vien, savo asmeniškomis lėšomis pasamdė kariuomenę, palikę savo dvarus be apsaugos, dažnai prieš bendro valdovo sprendimus, skubėdavo savo krašto sienų ginti, ne kartą ir savo gyvybę kovos lauke palikdami. Vardai Katkevičių, Radvilų, Sapiegų mitėtinai ne tik kaip augštų Lietuvos ponų, genialių karo vadų ir Europoje pagarsėjusių diplomatų, bet taipogi, kaip savo krašto mylėtojų, jo laisvės, savarankiškumo ir garbės gynėjų.

4. LIETUVIŠKOSIOS SĄMONĖS BRANGAKMENIAI: VERGIJOS METAI

Artyn į dabartį bekeliaudami pagaliau prieinam prie sunkių dvarininkijos sulenkėjimo, padalinimų ir Maskvos okupacijos laikų, apie kuriuos sakoma, kad tai nutautėjimo ir dvasinio sunykimo metai. Tačiau ir tame gedulinga laikotarpyje tautinės sąmonės brangakmeniai žėri skaisčiai ir tankiai, nežūrint gaisrų suodžių ir šviežių griuvėsių klodo.

Tiesa, mažiausioji gyventojų dalis, dvarponiai, dažni bajorai nebeatlaikė subtilios, po bičiuly-

tės ir broliškumo priedangos besiskverbiančios svetimųjų įtakos: iš daugelio didžiųjų dvarų išginta lietuvių kalba, svetimšalės žmonos atsivežė svetimus rūbus ir svetimą gyvenimo būdą. Tačiau pačioje krašto žmonių daugumoje meilė savo kraštui, praeičiai ir papročiams žydėjo kaip žydėjus, o tos meilės pavyzdžiai iki šiandien nenustoją įkvėpimo galios.

Taip į okupantų maskolių Lietuvos surusavimo pastangas atsakytą vis beaugančiu atsparumu, kuris taip ryškiai kalba iš senų Lietuvos gimnazijų kronikų, primenančių kad ir Kražių gimnazistų maištavimus, kur prieš visagalį rusų imperijos gubernatorių savo teisių išėjo ginti 12 — 14 metų berniukai: čia prievarsta išvadavę paimtą rekrūtą, čia rusų mokytojų nebodami, ant lentos parašė laisvės šūkį, čia, kaip suaugę, atkakliai ir ištvermingai kūrė savo mokyklose rezistencijos būrelius ir juose dirbė, nebodami žandarų nagaikų, nuo šeimos atplėšimų ir trėnimų. Ne vienas toks dyvikametis, grandinėmis apkalts, žuvo išvartytas sunkiams darbams į Sibirį.

Herojiškėji 1813 ir 1863 metų sukilimai nebūtų buvę įmanomi, jei visame krašte suaugusiuose ir vaikuose, vyruose ir moteryse nebūtų degusi tėvynės ir laisvės meilė. Senus raštus skaitydami stebimės mirties nebijojusiais, su dalgiais prieš armotas išėjusiais valstiečiais. Minime pavyzdžius motynų, kurios per žiemos pūgą, tik nakties dengiamos, vedė savo vieturčius, dar nesuaugusius sūnus ir miškų tankmėje pasislėpusius sukilėlių stovyklas, kaip toji, kuri savo penkiolikinį pas sukilėlius atvedus, kalbėjo: „Mano vyras kadaise kovojo Kosciuškos eilėse; dabar jis guli mirties patale ir siunčia savo sūnų, kad kautųsi už tėvynės laisvę“. Pakartotinai skaitome apie aukas žmonių, kaip to neturtingo bajorėlio Palnaro iš Pikelių, kuris visas savo žemes sklypui nusipirkti sunkiai dėtas santaupas, 209 rublius, atidavė sukilėliams, tardamas: „Devynius rublius aukoju tėvynei, o likusius skolinu jos reikalams.“ Žavimės didvyrių mirtimi, tokių, kaip istoriko T. Narbuto sūnaus Liudviko, kuris ir sužeistas vis dar nenustojęs vadovavęs savo kaimiečių būriui, o mirtinai pašautas, jau snūdams mirties mirksniu, dar suspėjo pasakyti: „Malonu mirti už tėvynę!“

Didžiuojamės vadais, kaip Kosciūška, kurį lenkai savinasi, kurį amerikiečiai pagerbė savo augščiau pasijūmėjimo ženklais, kurį prancūzų istorikas Michelet vadino „paskutiniu riteriu ir pirmuoju piliečiu Rytų Europoje, didvyriu, liaudies pasiuntėliu“, ir kurį Garibaldi laikė savo asmenišką draugu, šitaip jam suimtam rašydamas: „Kilnus bičiuli! Per tris savaites sugebėjai sužadinti visos Europos susizavėjimą ypatingu narsumu ir drąsa, vadovaudamas Kauno srities sukilimui. Būdamas maskolių nelaisvėje ir mirtinai sužeistas šaukiesi manęs ir pavedi man savo kilnią tėvynę. Norėčiau pats jums įrodyti, kad jūsų šventasis reikalas žadina manyje gilią užuojautą... Siela ir širdimi skrendu į jus, sužinojęs apie kiekvieną jūsų atgimimo pasisekimą.“ O kad Kosciūška pirmiausiai buvo Lietuvos sūnus ir jos laisvės gynėjas, skaitome jo paties pareiškimuose. Pasiūstas sukilimo vesti į Lenkiją, štai kaip jis rašo Lietuvos sukilimo vadui: „Maldauju dėl viso ko, kas Tamsatai gyvenime mieliausia... kad Tamsatos Mylista norėtų mane ištraukti iš šios vietos... Panorėkite grąžinti mane į Lietuvą, nebent išsižadate manęs ir laikote mane netinkamu Jums tarnauti.“ Kas gi esu, jei ne lietuvis, Jūsų tautietis, Jūsų pačių išrinktas? Jei šie mano žodžiai Jūsų nesu-

minkštins, jeigu neiškelsit mano reikalo seime, kad galėčiau sugrįžti, aš, turbūt, pats Dievas mato, ką nors sau bloga pasidarysiu, nes pyktis ima, kad būdamas iš Lietuvos, turiu tarnauti Karūnai, tuo tarpu, kai Jūs neturite nei trijų generolų“.

Iš rusų nelaisvės paleistas ir pavirtęs klajokliu emigrantu, Kosciūška dar mėgino ginti Lietuvos reikalus, rašydamas carui Aleksandrui: „Lietuvis esu, ir rūpi man mano tėvynės ateitis“. Minime ir kitus lietuvių sukilimo vadus, kurie nors ir neprilgo Kosciūškai jo genialumu, bet vis dėlto jį panašėjo savo patriotizmu ir pasišventimu laisvės reikalui.

Vienais iš tokių buvo ir rusų pakartasis Zigmantas Sierakauskas, karštasis demokratas Jokūbas Jasinskis, šviesi kunigo Antano Mackevičiaus asmenybė. Sukilimui Lenkijoje vos prasidėjus, kun. Mackevičius pats pirmas, nesulaukęs net Vilniaus Komiteto leidimo, paskaitė iš sakyklos sukilėlių atsisaukimą ir nuėjo į Krekenavos mišką, kur jį tuojaus pasekė šimtai, dalgiais ir šautuvais apsiginklavusių valstiečių. Asketiškas, pilnas karšto tikėjimo ir gilaus žmoniškumo, jis buvo tikra žemaičių dvasia, neveltui jie juo akiai ir pasitikėjo. Šitas, sutana apsilvkęs ir karda prisisekęs, karo vadas su kasdienine malda ir kovos šūkiu kėlė sukilėlių dvasią per persekiojimus, badą, žiemos speigus, ir ilgai gąsdino skaitlingą, pilnai auginkluotą, aptrupintą ir organizuotą rusų kariuomenę. Ir jo didvyriškas gyvenimas baigėsi rusų kartuvėse.

O kaip mes, kurie nenustojame žavėjėsi legendų apsupta, atokioje Prancūzijoje kovojusia Orleano Mergele, galėtume pamiršti 1831 metų sukilimo vadą, Vilniuje gimusią grafaite pulkininkę Emiliją Platerytę, kuri mirties pavojų nebodama vadovavo savo suki-

Lietuvos komunistų partijos suvažiavime Vilniuje tiek Sniečkaus pranešime, tiek diskusijose daug vietos skirta ideologiniam darbui.

lėlių pulkui ant savo arklio, kardu rankoje, visados pirma, visados kovos sūkurėje. Kada po kelių nelaimingų kautynių kai kurie sukilimo vadai nutarė mesti kovą ir trauktis į Prūsus, Platerytė jiems taip pareiškė: „Laimingos kelionės! Keliaukite sau, jei norite. Aš, kol gyva, kovosiu už tėvynę.“ Ir jai sukilimo galas atnešė mirtį.

O kiek dar kitų moterų ir merginų su pamirštais vardais atlikdavo sukilimo žvalgių, ryšininkų pareigas, slapstydavo dokumentus, slaugydavo sužeistuosius, nešdavo sukilėliams maistą. Jos tais sunkiausiais laikais parodė karščiausią patriotiškumą, o taip pat ir savęs nebojantį heroizmą. Jų reikla nepamiršti, kad kovota prieš 60.000 maskolių okupantų kariuomenės.

Ir visais pavergimo metais, ne tik per sukilimus, lietuvių tauta, nebodama visokių nelaimių, engimo, persekiojimų ir klastingų įtaigojimų, nebeturėdama nei savų mokyklų, nei beveik savo inteligentijos, paprastų, skurdo spaudžiamų kaimo žmonių širdyse sugebėjo išlaikyti tylų pasipriešinimą pavergėjams, išsiaugino savo slapta spaudą, savo ratelio „mokyklas“ savo knygnešius. Tokia tauta gali ir privalo didžiūti savo tautinės sąmonės nemarumą. Toji tautinė sąmonė žydėjo ne tik mažai raštinguose, prie savo žemės prisirišusiuose kaimo žmonėse, bet ir plačiai pasaulyje pasklidusiuose, dažnai pasiturinčiuose ir mokytouose emigrantuose. Be to, prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą emigravusiųjų, itakos laisvųjų kraštų diplomatams ir be jų atkūrimo darbai surinkti bei paaugę lėšų Lietuvos nepriklausomybės atstatymas vargiai būtų buvęs įmanomas.

OKUPUOTOJ LIETUVOJ

(Iš „Eltos“, radijo ir kitų šaltinių)

ATSILIEKA ŽEMĖS ŪKIO DARBUOSE

Vilniaus radijo pranešimu labai atsilikta žemės ūkio darbuose Mažeikių, Skuodo, Šilutės, Tauragės, Telšių ir kituose rajonuose. Šiuose rajonuose bulvių nukasta tik 40%, cukrinių runkelių nuimta nuo 4% iki 20%, suarta dirvų 16%. Apie didelį atsilikimą pranešama iš Joniškio rajono. „Auksinių varpų“ kolchoze iš 515 ha dirvų, kurias reikalinga suarti iš rudens, suartė vos... 23 ha. Visoje eilėje kolchozų ir sochozų dar nepradėtas cukrinių runkelių nuėmimas, neariamos dirvos, nekuliamas derlius.

Tai senas Vilniaus radijo skundas, jis pasikartoja kiekvienais metais. Tokie skundai dar kartą pabrėžia sovietinio ūkio suirimą, neorganizuotumą, vergiško darbo neracionalumą.

APIE LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJĄ

Lietuvos mokslų akademijos mokslinis sekr. akademikas K. Bieliukas Vilniaus radijo bendradarbiui papasakojo apie Vilniuje veikiančios Mokslų Akademijos darbus per pastaruosius pusantrų metų. Pasak Bieliuko, Akademija nuveikusi „milžiniškus“ darbus ir bendras bruožas buvęs mokslinių kadrų augimas, kvalifikacijų kilmimas. Šiuo metn Akademijoje dirba 519 mokslo darbuotojų, jų tarpe 7 mokslo daktarai ir 192 mokslo kandidatai. Pastaruoju metu buvo įsteigti du nauji institutai: Botanikos ir zoologijos ir kuriamas naujas biochemijos ir mikrobiologijos intstitutas.

VERČIA MOKYTIS RUSIŠKAI

SNIEČKUS SKELBIA: DAUGIAU GLAUSTIS

PRIE KITŲ RESPUBLIKŲ...

Jis, pasirodo, vienas opiausių, jis komunistams ir vienas svarbiausių. Jis ir sunkiai sekasi vykdyti, nes komunistams vis tenka kovoti prieš visą eilę frontų, įtakų, vad. atgyvenų iš laisvosios Lietuvos laikų. Toji kova nėra lengva, nes ir dabar, 1961 metais Sniečkus pripažino, kad pvz. bažnyčios įtaka vis dar stipri, o užsieniuose gyvena „buržuaziniai nacionalistai“ dar vis stiprūs ir įtakingi, kad Lietuvos komunistai net dėjo pastangas eiti į pagalbą „pažangioms“ užsienio lietuvių organizacijoms, demaskuojant jų „atplaišų“ antiliaudinę veiklą.

Darbo žmonės Lietuvoje turi būti politiniai (suprask komunistiniai) auklėjami dar sumaniau. Spauda, radijas, televizija, kultūros namai — tai tik kelios tų auklėjimo priemonių. Kiekvieną jų bolševikinis režimas stiprina, pvz. šiuo metu Lietuvoje esama apie pusę milijono radijo imtuvų (žinoma ir įskaitant visus garsiakalbius, radijo taškus), jau esama apie 40.000 televizijos imtuvų, beveik kiekviena šeima gauna jai įbruktus 1-2 laikraščius ar žurnalus.

Lietuvos komunistų žodyne, jiems kalbant ar rašant, vis labiau įsigali internacionalinio auklėjimo sąvoka. Šioje srityje siekiama Lietuvą vis labiau suglaudinti su kitomis sovietinėmis respublikomis. O tas glaudinimas vyksta įvairiais keliais — lenktyniaujant tarp Lietuvos ir kitų respublikų pramonės ir žemės ūkio įmonių, plečiant kultūrinį bendradarbiavimą, keičiantis jaunimo ekskursijomis ir pan. Dar kitas būdas ir vis labiau skatinamas — tai Lietuvos gyventojų ryšiai su sovietinės armijos daliniais.

Savo atskaitiniame pranešime Sniečkus primygtinai aiškino delegatams, kad naujoji komunistų partijos programa siekia tolesnio „nacių suartėjimo ir visiškų jų vienybės“. Todėl, be kitų priemonių, Sniečkus ragino tą internacionalinį auklėjimą stiprinti ir kasdieniniame gyvenime, įmonėmis,

įstaigomis pradedant ir kolchozais baigiant.

„Mes didžiuojamės“, pabrėžė Sniečkus, „kad kasmet Lietuvos indėlis stiprinant sovietų ūkį... didėja“. Tačiau vargiai šiuo Lietuvos apilėsimu didžiuojasi Lietuvos darbo žmonės, nes jiems kaip tik Sniečkus prikiša vad. vietininkumą. O dabar Sniečkus jau pagrūmojo, kad girdi, jei neįvykdomi gamybiniai planai ar laiku nepristatoma užplanuota produkcija, tai... tuo pačiu nusižengiama internacionalizmui, daroma politinė žala. Šiems Lietuvos gyventojams — nenaudėjams, be didelės meilės žvelgiantiems į krašto apilėšimą Maskvos naudai, dar suteiktas ir „nacionalinių egoistų“ vardas...

Vilniuje suvažiavusiems komunistams dar buvo paašikinta, kad dabartiniu metu sovietuose vystosi ir internacionalinė kultūra, o programa dar iškelusi tai, kad nacionalinės formos nuolat tobulėja, kinta, atsipalaiduoja nuo to, kas pasenę. Nacionalinė forma kinta — štai tezę, kurios tenka laikytis, nes priešingu atveju bus daromos įvairios klaidos. Lietuvos komunistai skiepia ypatingą pagarbą ir meilę rusų tautai, kuri juk rodanti internacionalizmo pavyzdį visoms sovietinėms tautoms. O kad stiprėtų tautų draugystė, tai čia ypatinga reikšmė tenka rusų kalbai. O kadangi anot Sniečkaus toji rusų kalba ne tik padeda prisijungti prie kultūrinių kitų sovietinių tautų pasiekimų, bet ir... prie pasaulinės kultūros, tai už tat ir komunistai Lietuvoje pasiryžę siekti, kad dar plačiau Lietuvoje būtų mokomasi rusų kalbos. Žadama ne tik gerinti rusų kalbos mokymą mokyklose, bet ypatingą dėmesį skirti rusų kalbos mokymui kaimo vietovėse.

Taigi, šalia internacionalinio auklėjimo, internacionalinės kultūros, jau aiškiai paties Sniečkaus išaiškinta, kad Lietuvos gyventojai turėtų apsiprasti ir su kita naujove — sparčiai mokytis rusų kalbos. E.

LIETUVOS KULTŪROS GYVENIME

Lietuvos Aukšč. Taryba nusipelnio mokslo veikėjo garbės vardą suteikė Kauno Valst. medicinos instituto rektoriui, med. dr. prof. Zigmui Januškevičiui. Jis įvertintas už „ypatingus nuopelnus ir ilgametę mokslinę-pedagoginę veiklą“, ryšium su gimimo 50 m. sukaktimi.

Varšuvoje išleista geologijos-mineralogijos mokslų kand. Vyt. Gudelio monografija apie paskutiniojo žemės geologinio vystymosi laikotarpį — kvaterinį periodą Lietuvos teritorijoje. Šis veikalas išleistas lenkų, rusų ir anglų kalbomis.

Komunistų suvažiavimo išvakarėse Maskvoje atidaryta visasąjunginė dailės kūrinių paroda. Joje dalyvauja ir Lietuvos dailininkai su 130 tapybos, grafikos ir skulptūros darbų. Lietuvių dailininkų ekspozicijos projektą parėngė broliai A. ir V. Nasvyčiai. Lietuvos dailės ekspozicijos darbe dalyvavo dail. P. Gudynas, P. Rauduvė, A. Petrušis, o prof. J. Kuzminskis įtrauktas į parodos žiuri komisijos sudėtį.

Pagal įprastą tvarką, vykstant komunistų kongresams visi žurnalai ir laikraščiai paskyrė daug vietos tiek suvažiavimui, tiek komunistinių idėjų dar didesniai ryškiniui. „Pergalės“ žurnalas savo 10 n-ry išdėjo įžanginiu J. Žiugždos str. apie naują programą, toliau įdėtas K. Korsako str. apie „socialistinio internacionalizmo ugdymą“, muzikos, dailės klausimais St. Vainiūno ir J. Mikėno straipsnius, A. Gudaičio-Guzevičiaus pjęsę „Dvikovą“, o su eilėrašciais pasirodė A. Baltakis, A. Drilinga, V. Giedra, V. Rudokas, Marc. Martinaitis.

MUZIKAS VAINIŪNAS BARA. KOMPOZITORIUS

St. Vainiūnas, Lietuvos kompozitorius s-gos pirmininkas, „Tiesos“ paskelbtame straipsnyje (243 nr.) niuriomis spalvomis priminė laisvosios Lietuvos muzikinę gyveiną, pasidžiaugė tariaama pa-

POLITIKOS KLYSTKELIUOSE

ULBRICHTO ASSENS KULTAS
KAIP IR STALINO LAIKAIS

R. Vokietijos valstybinės partijos — SED pareigūnai pasikalbėjime su Stokholmo laikraščio "Expressen" atstovais papasakojo apie įsivyravusį Ulbrichto asmens kultą ir šiuo metu vyraujančias nuotaikas. Pagal tuos pasakojimus šis kultas ypatingai sustiprėjęs, o pati Ulbrichto vedamoji politikos linija pasukusi žymiai kairiau už Chruščiovą ir atrodo, kad R. Vokietijos partijos bei valdžios galva nieko neišmokes iš Sovietų S-ję buvusiu klaidų. Iš pasikalbėjimų su zonos politikais švedų laikraštis padarė išvadą: tarp Chruščiovo ir Ulbrichto esama principinio pobūdžio nesutarimų. Partiniuose sluoksniuose vis labiau purkštajama dėl įsivyravusio asmens kulto. Maskvos kursas nebūtinai atitinka R. Vokietijos vedamą kryptį. Pvz. kai šiais metais rašytojas Al. Tvardovskij gavo Lenino premiją (gal dėl to, kad jis buvo pasmerkęs Stalino laikų despotizmą), tai R. Vokietijoje jo raštai draudžiami skaityti. R. Vokietijos leidyklos šiandien nežinančios, ar jos gali savo skaitytojams pasiūlyti Sovietų S-ję skaitomas knygas. Tų pareigūnų nuomone kietą liniją sovietinėje Vokietijoje paskatino Vengrijos įvykiai.

DELEGATŲ DAUGUMA — NEI DARBININKAI IR NEI VALSTIEČIAI

Komunistų patrijos 22 suvažiavime centro kom. narys V. Titovs pranešė apie delegatų sudėtį. Pasirodo, delegatų daugumą sudarė ne darbininkai su valstiečiais, bet inteligentiniai sluoksniai. Vis daugiau siekiama partijon pritraukti kolchozininkus. Kai 1956m. 7.356 kolchozuose dar nebuvo partijos padalinių, tai šiandien beveik visuose rasime partijos narius. Dabartiname suvažiavime delegatai atstovavo 65 tautybes ar gyventojų grupes, o 1956 metais suvažiavime atstovavo 52 tautybės.

Paskelbtais daviniais, 4.408 delegatų tarpe darbininkų ar brigadininkų dalyvavo 984 (22,3%), kolchozininkų ir žemės ūkio darbininkų 496 (10,6%). Partijos tarnautojų dalyvavo 1.158, valstybės tarnautojų 465, prof. sąjungų ir komjaunimo darbuotojų 104. Dar delegatais dalyvavo 407 krašto ūkio ir 279 žemės pareigūnai, 305 kariuomenės atstovai, 45 rašytojai ir 226 mokslo atstovai. Pagal pranešimą, 72,8% delegatų baigė vid. mokyklą ar aukštuosius mokslus, 975 inžinieriai, 260 agronomai ar veterinarijai, 379 pedagogai, gydytojai ir teisininkai. Delegatų tarpe 139 turį daktarų ir kitokius akademinis laipsnius.

LENKŲ SUSIDOMEJIMAS SUVAŽIAVIMU

Lenkijoje Maskvos suvažiavimas buvo sekamas su dideliu dėmesiu. Gyventojai ir lenkų komunistų dauguma su pasitenkinimu pažymėjo suvažiavime išryškėjusias antistalines tendencijas. Lenkų nuomone, Gomulka, kaip senas Stalino priešas ir tariamai intymus Chruščiovo draugas turįs vadovaujantį vaidmenį kitų partinių vadovų ryšių bloko tarpe. Lenkų laikraščiai plačiai iškėlė ir kinų atstovo Tšu En-lai atvirą pasisakymą dėl albanų pasmerkimo. Lenkuose susidaręs įspūdis, kad pirmą kartą per eilę metų komunistų tarpe vykstančios tokios aštrios diskusijos.

KĄ VEIKĖ LIETUVIAI DELEGATAI MASKVOJE?

Sovietų Sąjungos komunistų partijos 22-jo suvažiavimo delegatai — Lietuvos komunistų atstovai aplankė visasajunginę dailės parodą. Lietuvos dailės skirtoje salėje jie susitiko su Vengrijos socialistinės darbininkų partijos CK pirminiu sekretoriumi Kadaru ir keliais Vengrijos atstovais. Vilniaus radijas parneša, kad vengrams didelį įspūdį paliko lietuvių tapytojų, skulptorių bei grafikų darbai. Kokiais tikslais šis susitikimas buvo iš viso organizuotas pranešime neskaitoma.

Žodžio laisvė baznyčioje

Amerikoje, Čikagoje, lietuviai Tėvai Jezuitai, redaguojant Juozui Vaišniui, S.J., leidžiamą gražios išorės ir turiningą mėnesinį žurnalą "Laiskai Lietuviams".

Šių metų rugsėjo mėn. žurnalo laidoje tilpo čia pateikiama antraštė žymaus jezuito Karolio Rahner, S.J., straipsnis, kurio mintys yra itin įdomios ir aktualios, ypač jei jas taikome nūdieniam Australijos lietuvių tarpusaviam santykiavimui.

"Mūsų Pastogės" skaitytojams, manome, bus įdomu pasiskaityti šį tikrai gylų, katalikiško mokslo morale pagrįstą pasisakymą.

I. ŽODŽIO LAISVĖS REIKALAS

Gera padarysime, įsisąmonindami šitą faktą: dalykuose, apie kuriuos galima reikšti savo nuomonę, bažnytiniai autoritetai neturi neklaidingumo dovanos, kad ir kaip būtų šv. Dvasios padedami ir palaikomi. Čia jiems visada galima suklysti, apsiliepti, toli atsiliekti nuo gyvenamojo meto. Tiesa, Bažnyčios pareigūnai, turį jursidikiškosios galią, dažnai plačiau apžvelgia tikrąją pasaulio padėtį ir žmonių dvasinį bei intelektualinį gyvenimą. Mat, savo užimama pozicija jie yra nepriklausomi, atokūs nuo pasaulinių užsiėmimų ir giliau išsiskynę Bažnyčios tradicijoje. Tačiau lygiai tiesa, kad kaip tik dėl tų pačių priežasčių jiems dažnai yra pavojus pažinti vien ribotą, "klerikalinį", tradicijos globiamą gyvenimo segmentą.

Dėl to jie turi leisti žmonėms pasakyti, ką jie galvoja. Turi viešosios nuomonės augimą Bažnyčioje ne vien toleruoti, bet jį drąsiai, kantriai ir viltingai skatinti. Jei to nedaro, ištato save į pavojų vadovauti Bažnyčiai, atsivėrę uždarame bokšte, užuot tempę ausis išgirsti Dievo balsą, kuris aidi ir laiko šauksme.

II. ŽODŽIO LAISVĖS APIMTIS

a) DIEVIŠKIEJI DALYKAI

Bažnyčioje negali būti priešingų nuomonių apie jos tikėjimo tiesas ir Steigėjo nustatytą santvarką — trumpai, apie dieviškosios teisės dalykus. Tai yra savaime aišku. Ir demokratijoje nėra vietos ir pripažinimo idėjoms, prieštaraujantioms demokratinės santvarkos pagrindams. Viešoji nuomonė Bažnyčioje gali būti vien apie jos pačios įvestus dalykus.

Kunigai ir teologai be perstojo laiko nukreipę į šiuos dalykus savo budrią akį. Ir sau pavestai galiai vykdyti jau seniai yra išvystę atitinkamus organus — cenzūrą, teikiamo mokslo kontrolę, viešus Bažnyčios pasisakymus įvairiais klausimais ir kt. Vienok turime nepamiršti, kad šioje srityje esama vienos stiprios tendencijos — per daug siaurai apriboti leistinai diskutuotinų dalykų apimtį. Toks apribojimas nepadedą, kaip manoma, išlaikyti tikėjimo gyvo ir gryno. Priešingai, uždraudus tais klausimais diskutuoti normalioje katalikų publikoje, diskusija persimetą į sluoksnius, kur jos eiga yra žymiai sunkiau sekti. Tokiu būdu kyla "neapčiuopiamos" erezijos (pvg. "Ein Gestaltwandlung der Haeresis" K. Rahnerio veikalas "Gefahren des heutigen Katholizismus", Johannes Verlag, Einsiedeln, 1950).

Dėl to tam tikras laisvės laipsnis viešai pareikšti savo nuomonę yra reikalingas net teologijos klausimuose. Iš tikrųjų, Bažnyčia visada pabrėžė, kad ji tą laisvę saugo ir nori laisvo nuomonės pasidalinimo tarp įvairių teologinių srovių. Būtų taip pat klaidinga pripažinti teisę į šitą laisvę vien ten, kur Bažnyčios autoritetai yra jau vienokiu ar kitokiu būdu pasakę, kad galima dalykus diskutuoti. Toks leidimas yra pavyzdžiui, įsakmiai duotas senų, scholastikų jau nekartą gildytų klausimų atžvilgiu. Ta pati laisvė turi būti pripažįstama ir tada, kai iškyla problemos ir pareiškiamos nuomonės, apie kurias nėra iš anksto pasakyta, kokių būdu galima komentuoti arba jog iš viso leidžiama diskutuoti.

b) ŽMOGIŠKIEJI DALYKAI

Dar svarbesnę rolę viešoji nuomonė vaidina klausimuose, kurie tiesiogiai nelinecia Bažnyčios skel-

biamo tikėjimo ir Steigėjo nustatytos santvarkos, trumpai — žmogiškosios teisės dalykuose. Juose žodžio laisvė dar teisėtesnė. Tokie dalykai yra: pamaldų forma, sielovada, bažnytinė politika ir pan. Čia bet kokia valdymo forma, vartojanti "uždarytų durų" metodus, reikštų tikrai didelį pavojų.

Tiesa, kad ir šiuose dalykuose Bažnyčios autoritetui priklauso paskutinis žodis. Kada kas nors juose įsakoma arba uždraudžiama, tikintieji privalo įsakymo arba draudimo klausyti. Jiems taip pat nevalia potvarkio formos arba turinio viešai diskutuoti tokiu būdu, kuris pakenktų jo vykdymui. Tačiau, atrodo, būtina pridėti, jog iš to nieku būdu neseika, kad kiekviena diskusija apie išleistų potvarkių tikslumą yra uždrausta arba turėtų vykti už uždarytų durų.

Mūsų metu, pavyzdžiui, galima viešai diskutuoti, ar nereikėtų reformuoti brevioriaus arba įvesti pakeitimų į pačias Mišias. Argi tos diskusijos nebuvo galima imtis žymiai anksčiau, nors leidimas — neoficialiai duotas — ir nedrasino žmonių to daryti? Ar būtų buvę taip jau bloga, jei tarpais katalikiškieji laikraščiai būtų parašę, kad komunijos pasninko taisyklės yra baisiai komplikotos ir, atrodo, nevisuomet tiko šio Bažnyčios įstatymo dvasiai? Ar atitinkamuose žurnaluose (ne kiekviename visa tinka) negalėtų būti laisviau ir atviriau diskutuojami įvairių vienuolių namai, drabužiai ir papročiai? Ilgą laiką iki šol tai nebuvo daroma, nors kiekvienam yra aišku, kad šioje srityje reikia nemaža diskusijos ir reformos. Bažnyčiai gana ištikimų pasauliečių tarpe yra nemaža žmonių, kurie privačiai apgalvestauja daugelį auklėjimo metodų vienuolių ir kitų katalikų mokyklose, tačiau viešai niekad netaria apie tai žodžio — ir niekad netars, klaidingai manydami, kad jiems to daryti nevalia.

Yra faktas, kad šios rūšies reformoms dažnai reikia viešosios nuomonės spaudimo, kad jos nebūtų tradicijų užslopintos. Net aukštuose Bažnyčios sluoksniuose dažnai yra manoma, kad visa tvarkoje, jei negirdėti balsų, reikalaujančių ką nors pakeisti, arba jei tokie balsai skamba paskirai, neturėdami užnugarįje viešosios nuomonės svorio. Suminėti pavyzdžiai yra grynai atsitiktiniai. Tačiau jų užtenka paillustruoti faktui, kad šioje srityje viešajai nuomonei Bažnyčioje turėtų būti skirtas platus, per daug neapribotas veiklos laukas.

III. AUKLĖJIMAS ŽODŽIO LAISVEI

Susidūrus su praktika, požiūris į viešosios nuomonės reikšmę ribas ir formą smarkiai įvairiuos. Kitaip ir būti negali, nes Bažnyčioje esančių tautų ir grupių įsivaizdavimas yra nepaprastai skirtingas. Vieniems viešas savo nuomonės pareiškimas kuriuo nors klausimu bus savaime suprantamas dalykas. Kiti jį žiūrės, kaip į betaktę kritiką, paniekiančią Bažnyčios potvarkius ir papročius. Treti nusivils, baimingai jausdami, kad apie dalykus vien tada imama kalbėti ir aiškinti, kai iš to jau nebėra jokios naudos.

Pastarieji jaus, kad dalykai vien tada leidžiami, kai jų vis vien jau nebegalima sustabdyti. Negalės nepastebėti, kad net oficialūs Bažnyčios atstovai yra tapę gyvenamojo meto vaikai (tik drauge nuo jo atsilieki) — galų gale leidžiamą aprobuoją dalykus, kai tie yra tapę fait accompli, atbaigtu fak-

tu; tuo tarpu leisti anksčiau būtų buvę tikrai laisvinančio ir galvinančio nusistatymo ženklai.

Pagaliau dar kiti viešą savo nuomonės reiškimą laikys destruktiviu ataka, griauiančia šventas, sveikas ir palaimias tradicijas, šimtmečių išminties sukurtas, ilgametės praktikos išbandytas. Taigi, ta pati kritika, vienu atveju gali būti naudinga arba bent nekenksminga, o kitu — sukelti nelemų pasekmių, puoselėdama piktžodžiavimo ir privataus maištavimo dvasią.

Čia yra visai panašiai, kaip skirtingose šeimose. Vienoje vaikams leidžiama atvirai pareikšti savo nuomonę, pageidavimus bei skundus. Jie tai daro ir drauge lieka gerbiau autoritetą ir paklusnūs vaikais. Tuo tarpu kitoje šeimoje šitokia laisvė galėtų visiškai sužlugdyti tėvų autoritetą ir išstatyti jį pavojų jų teisę tarti paskutinį žodį. Visa priklauso nuo to, kaip vaikai išauklėjami. Jei jie nuo pat mažens yra drąsinau atvirai pasakyti savo pageidavimus ir tuo pačiu metu jiems parodoma paklusnumo reikalas ir vertė, laisvas pasidalinimas nuomonėmis tarp jų ir tėvų išeina vien į gera ir nei vienu, nei kitu nelaikomas kišimusi į kito reikalą arba destruktiviu kritika. Bet jei vaikai buvo išauklėti tylėti ir klausyti, nes tėvų žodis yra įstatymas, jei net užaugę elgiasi, tarsi negalėtų turėti savo nuomonės, tuokart bet koks staigus leidimas kritikuoti iš tikrųjų reikš tėvų autoriteto žlugdymą.

Ši analogija meta pluoštą šviesos į mūsų svarstomą dalyką. Ji sako, kad žmonės Bažnyčioje (jau ne kunigai, pasauliečiai ir kt.) turi būti auklėjami — mokomi būti atsakingai paklusnūs ir deramai reikšti savo nuomonę. Jie turi įsisąmoninti, kad teisė pareikšti savo nuomonę ir kritikuoti kitus nereiškia leidimo laukinei atakai ar arogantiškam nenuolaidumui. Turi išmokyti kritiškai žvelgti į Bažnyčioje vykstančius dalykus, nešokdami visko girti ir aukštinti, kaip išminties viršūnės. Tačiau drauge turi mokėti sujungti šitokį kritišką nusistatymą su kilniai paprastu įpročiu klausyti. Turi įprasti šaltą kritiko bešališkumą suporuoti su jautria meile Bažnyčiai ir klusnia pagarba jos oficialiems atstovams.

Turime žinoti, kad net Bažnyčioje gali būti savos rūšies opozicijos partija (istorijos bėgyje visada turėjusi savo šventųjų) — tikros, Dievo norimos opozicijos viskam, kas yra grynai žmogiška Kristaus įsteigtoje draugijoje ir jos atstovuose. Turime žinoti (ir tai nėra savaime aišku, bet reikalauja rimtų auklėjimo pastangų), kad tam tikrose aplinkybėse gali būti griežta pareiga pareikšti savo nuomonę, nors už tai ir nesusiilaktume pagyrimo ir padėkos "iš aukščiau", kaip kad nevienos šventojo gyvenimas yra paliudijęs.

IV. BAIGIAMOJI MINTIS

Dabartinis metas yra perėjimo laikotarpis. Dėl to ir kai kurios išorinės formos, iki šiol naudingos arba bent naudotos Bažnyčios autoritetui reikšti, ima netekti savo naudingumo ir pajėgumo. Tad nūdien viešam savo nuomonės reiškimui yra paliktina platesnė dirva (žinoma, ta sąlyga, kad šitoks laisvės padidėjimas nesumažins paklusnumo dvasios). Bažnyčiai šiandien yra ypač svarbu saugotis nesudaryti net mažiausio įspūdžio, jog priklauso tai pačiai klasei, kaip totalitarūs valstybės, kurioms nebylys paklusnumas yra viskas, o meilė ir laisvė — niekis.

KAROLIS RAHNER, S.J.

REVOLIUCIJA KLAIPĖDOS RINKOJE

(PASAKOJIMAS ATVYKUSIOS IŠ LIETUVOS)

Vasario mėn. atėjau į turgų. Žiūriu — žingsniuoją smarkiai du milicininkai. Tuoju žmonės atkreipė dėmesį: ką griebs už gerkles? Žiūriu, kad jie netoli manęs čiumpa vieną vyriškį lietuvių ir reikalauja eiti kartu. Vyriškis priešinasi, sakydamas, kad jis neturi ko eiti. Milicininkai mėgino imti už rankų, bet vyriškis pasipurtė, įsikibo į vežimą ir pradėjo spirtis kojomis taip vikriai, kad mes mirėm iš juoko. Tuoju dar atbėgo pora milicininkų ir pradėjo už gerkles smaugti. Tai mes, moterys, labai pasipiktinome ir pradėjome grasinti milicininkams, sakydamos, kad juos reikia visus išsmaugti. Milicininkai pradėjo prieš moteris rėkti, sakydami, kad mes užstojančios spekuliantą, kuris silkes pardavinėja. Ir taip prasidėjo įkarštis. Vyriškis priešinosi iki paskutinių jėgų, bet jam buvo sunku prieš keturius vienam. Milicininkai ėmėsi pačių bauriausių veiksmų: laužė rankas, galvą ir taip vilkė vilko į kontrolės kambarį, kur mėsa štampuoją. Tenai užsidarė duris; tik bilsdys ir šauksmas buvo girdėti.

Žmonių susirinko minios. Pasklido gandai, kad jau užmušė. Tuoju žmonės pradėjo šaukti: einame laukti duris ir gelbėti! Ir čia pat iš minios pradėjo lėkti plytos ir akmenys į langą to kambario, kuriame buvo suimtas vyriškis. Pradėjo viskas skambėti: stiklai ir rėmai; kažkokia moteris pradėjo spirti durų apačią; ji nevaliojo viena. Atsirado jūreivių-matrosų. Vieno spyrio užteko ir durų apačia išlėkė. Vienas iš jūreivių įlindo į vidų ir atidarė likusią durų dalį. Žmonės labai veržėsi, norėdami matyti suimtąjį, bet jo pirmame kambaryje nebuvo. Jūreiviai, kurių tris pamačiau, viduje nusiėmė diržus ir taip greitai ir mikliai apkūlė milicininkus, kurie buvo kontrolės kambarje. Dėvė, kur tik pakliuvo, tiesiog sunku įsivaizduoti. Po to išnyko, ir niekas jų net nespėjo nustatyti. Minia šaukė valio tiems jūrininkams.

Atvyko ligininės mašina ir neštuvais vyriškį išvežė. Vieni sakė, kad užmuštas, kiti — kad dar gyvas. Kol ligininės mašina stovėjo, buvo lyg apmirę žmonės, bet kai nuvažiuoją, pradėjo akmenimis mušti milicininkus ir milicijos turgaus būstinę, vadinamąją turgaus direkciją. Taip davė, kad nė vieno lango neliko. Žmonės taip įniršo, kad vieni kitus pradėjo mušti — net jaunimą. Matau — bėga mergina; vienas su lietsargiu, kitas su lazda, trečias su taše, ir visi duoda. Man buvo nebesuprantama, kodėl muša tokius jaunus žmones, ir klausiu tuos, kurie taip darė. Jie aiškiai pasakė, kad aš neturiu jaudintis, nes tie visi esą komjaunuoliai, kurie žmones išdavinėja.

Taip žmonės Klaipėdos turguje šeiminkavo. Gražu buvo žiūrėti, kaip senukai iš kaimo, pasiėmę

svarsčius iš vežimo, tik laukė, kam smogti... O mintis, Dieve, kada ta vergija išnyks? Jau rodės, kad lyg laisva Klaipėda, bet atvyko gaisrininkai ir pranešė, kad imsis priemonių ir vis visus namo. Bet iš minios kai davė plytą į mašiną, tai tik brigadierius spėjo gaisrininkams įsakyti lipti į mašiną, sakydamas: "Aš negaliu leisti mašinai sudaužyti!" Ir taip laimingai vėl buvome laisvoje nuotakoje. Minia lingavo iš vienos vietos į kitą, ieškodama lietuvių milicininko apmušti. Tik žydams nieko nedarė. Jų turguje buvo keletas uniformuotų ir civilių. Visi žino, kad jie pareigūnai, bet neužkabino.

Pasigirdo, kad eisim į milicijos skyrių tvarkos daryti. Rinko akmenis, plytas. Daugiausia tai moterys ir merginos. Turguje jau buvo viskas taip išmušta, kad tik stiklai ir rėmai aplink brazdėjo. Visur buvo matyti susistumdymų. Prie pat manęs atvažiuo mašina "Zimas" — labai graži, nauja. Iš jos išlipo du, matyt, aukšti pareigūnai, civiliai apsirengę, pagal Maskvos madą: odiniai apsiaustai ir kepurės su kailiukais. Klaipėdoje tokios aprangos mažai matyti. Jie norėjo prie mašinos atsiostoję kažką skaityti ar išpėti minia. Tik staiga viena moteris odinėmis pirštinais pradėjo semti purvą čia pat iš balos ir pilti į akis tiems Maskvos modistams. Jie tik spėjo mirkčioti ir sulindę į mašiną paspruko. Taip pat gavo keletą plytų ir mašina. Minia šaukė ura... valio... ir atrodė, kad nė vieno komunisto neliko turguje. Taip laisvės valandos atrodė trumpos, ir nė juste nepajutome, kaip pradėjo šaukti: apsupti! fotografuoti! atsargiau! Ir tikrai buvome nufotografuoti. Vėliau paaiškėjo. Žmonės pradėjo mesti plytas iš rankų, ir buvome nustebe, kai prilėkė mašinų su kariuomene į turgų. Viename sunkvežimyje rusų karininkas pradėjo įsakinėti: damoj!, bet mes ne taip jau skubėjome. Liepė karieiviams imtis darbo. Mūsų laisvė Klaipėdos turguje buvo nuslopinta. Daugelis buvo suimti. Už savaitės ir mane iškvietė tardymui, sakydami, kad aš šaukusi valio ir plojusi, ir aiškiai net mano stovėjimo vietą nurodė. Dievo malonė mane išgelbėjo; sugebėjau atsikirsti į visus kaltinimus.

Taip, gyvenimas Lietuvoje yra turtingas, kad silkė privedė iki to, jog kariuomenė turėjo būti panaudota. Baisų pagalvoti! Krautuose silkių nevisada gauni, o jei pasirodo, tai kainos būna neįprastos. O, be to, daugiausia sugedusios, todėl žmonės ieško galimybės vogti ir tuo būdu padėti savo tautiečiui — pigiau ir geresne preke. Praeitis buvo tokia, kad nereikėjo muštis dėl silks — socialiai valgėm, net bačkomis pirkdavom.

("Tėviškos Ziburiai")

GRIEŽTĖJA AMERIKOS LAIKYSENA PRIEŠ SOVIETŲ SATELITUS

Belgrado neutralistų konferencija labiau pravėrė akis ir JAV vyriausybei, kuriai ryškiau paaiškėjo, ką iš vadinamųjų neutralistų reikia laikyti draugu, o ką tiksliai išnaudotoju.

Sakoma, kad prezidentą Kennedį ypatingai suerzinusi Jugoslavijos diktatoriaus Tito laikysena. Tito, kurio kailį nuo Stalino nagų 1948 metais išgelbėjo Amerikos politika ir kurį Jungtinės Valstybės nuo laiko pastoviai šelpė, padėdamos jam kurti "nepriklausomo socializmo" mitą Belgrado statybomis ir krašto ūkio kėlimu, šioje konferencijoje atvirai parėmė sovietų politiką Berlyne ir atominių bandymų atnaujinime, net reikalaudamas, kad

Jos valdymo metodai neturi būti panašūs į totalitarių sistemų metodus, kur viešosios nuomonės reiškimą yra monopolizavusi Propagandos Ministerija.

prie jo prisidėtų ir visi kiti neutralistai.

Tos konferencijos pasakoje JAV administracija "atidėjo į lentynas" paskutiniusius Tito prašymus padidinti ūkinę pagalbą. JAV administracija pabrėžė, kad ji neskubanti pradėti derybų tuo reikalu. Taip pat "storesniu dulkii klotu užsidengė" dar galutinai nenuspręsti planai, liečiantį Tito vizitą į Jungtines Valstybes. Provizoriškai buvo numatyta, kad Tito galėsias į Washingtoną atvykti ateinančių metų pradžioje, bet dabar viskas turės galutinai paaiškėti nuo tolimųjų Tito veiksmų.

JAV administracija taip pat "atidėjo į lentynas" Lenkijos prašymus padidinti ūkinę pagalbą. Tą sprendimą išaukė vis atėjanti Gomulka kalbos prieš Vakarus ir sovietų politikos Berlyne rėmimas daline mobilizacija.

LENKIJOS LIETUVIŲ KULTŪRINĖ VEIKLA

Lenkijos lietuvių vienkartinis leidinys „Aušra“ savo 2-nyje paskelbė informaciją pluoštą apie Lenkijoje gyvenančių lietuvių kultūros ir kt. reikalus. Čia patiekiamas keletas duomenų iš kultūrinės veiklos.

LIETUVIŠKOS MOKYKLOS LENKIOJE

Šiaurinėje Seinų apskrityje gyvena didžiausias lietuvių skaičius. Dabar Seinų apskrityje valdinėse mokyklose mokosi apie 800 lietuvių tautybės vaikų, o lietuvių kalbos mokosi 700 (120 mokinių daugiau, kaip praėjusiais mokslo metais). Jaučiama, kad tėvai labiau ima vertinti ir suprasti gimtosios kalbos reikšmę.

Punkso mieste veikia lietuvių vid. mokykla ir šiais metais ji išleidžia trečiąją abiturientų laidą. Lietuvių kalba įvesta ir Seinų vid. mokyklos aukštesnėse klasėse. Lietuvių gimnazija Punkske su liet. dėstomąja kalba buvo įsteigta 1956 m. Neseniai pastačius naujas patalpas, moksleiviai turi galimybės pasiekti geresnių mokslo rezultatų. Baigę Punkso gimnaziją abiturientai studijuoja aukštuosius mokslus, kai kurie jų įstojo į Varšuvos politechniką, aviacijos fakultetą. Pačių mokinių teigimu, esanti netiesa, kad lietuvių kalba uždaranti absolventams duris į aukštesias mokyklas. Šiuo metu šioje gimnazijoje (vad. licėjuje) skaudžiai jaučiamas priešmokyklinio bendrabučio trūkumas. Moksleiviai turi suorganizuoti ir skautų draugovę ir sėkmingai rungtis su lenkų skautais.

JAUČIAMAS VADOVĖLIŲ TRŪKUMAS

Šiais mokslo metais lietuvių kalbą numatoma įvesti dar keliose mokyklose. Lenkų Darbo Partija su vyriausybe įvairioms tautybėms yra parengusi vadovėlius, pvz., Lenkijoje buvo išleistas lietuviškas

elementorius 1 klasei ir skaitiniai 2, 3 ir 4 klasėms. Pradedant 5 klasei ir baigiant 9-ja vadovėliai gaunami iš Lietuvos. Vis dėlto nusiskundžiama lietuviškų vadovėlių trūkumu ir tai sudaro sunkumų, nes medžiagą pamokoms tenka verstis iš lenkų kalbos. Trūksta ir grožinės literatūros knygų, ypač žemesniųjų klasių mokiniams. Trūksta knygų ir kaimo mokyklose, ypač tose, kur lietuvių kalba yra dėstomuoju dalyku. Nusiskundžiama ir mokytojų trūkumu ir patys moksleiviai skatinami, baigę mokyklą ir išėję aukštuosius mokslus, grįžti atgal ir dirbti tautiečių tarpe. Abiturientų dalis jau panašiai yra pasielgusi. Pastaruoju metu dar buvo nusiskundžiama per mažą mokinių skaičiumi 8-9 klasėse.

LIETUVIAI — STIPRUS ELEMENTAS SUVALKIOJE

Šiais metais įvykusiuose rinkimuose į tautines tarybas pateko visa eilė veiklių lietuvių. Tarėjų ir vaivadijos Tautinę Tarybą iš lietuvių tarpo išrinktas Algirdas Skripka, įgijęs Suvalkijos gyventojų tarpe ne tik lietuvių, bet ir lenkų pasitikėjimą. A. Skripka yra ir LVKD (Lietuvių Visuomenės Kultūros D.) jos pirmininku. Tarėjais į apskrities Tautinę Tarybą išrinkti lietuviai: Kmieliaskas Jonas (Seinal), Petruškevičius Eug. (Seinal), Valiukonis Juozas (Jonaraitis), Jonušonis Jonas (Klevai), Petronis Juozas (Lumbiai), Dabulis Juozas (Dusnyčia), Vektorienė Julija (Kampučiai), Anuškevičienė Eugenija (Punksas), Dabušinskas Juozas (Punksas), Kislo Aldona (Punksas), Klukinskas Juozas (Žvykeliai), Nevulytė Danutė (Vaitakėmis), Kryjeris Stasys (Vidugiriu Būda) ir Nevulis Jurgis (Didžiuliai). Tarėjais į Punkso, Vidugiriu, Klevų, Juodeliškių, Smalėnų ir Aradninkų apylinkių Tautines Tarybas buvo išrinkti 52 lietuviai iš bendrojo 75 tarėjų skaičiaus.

LIETUVIAI VARŠUVOJE

Lietuvių Visuomeninės Kultūros Draugijos Varšuvos skyrius savo aktyvia veikla sugebėjo suburti į vieną organizaciją Varšuvos mieste ir apylinkėse gyvenančius lietuvius bei jiems priklausančius asmenis. Draugijos patalpose rengiami susirinkimai, iškilmingi minėjimai. Pradėta veikla meninės saviuoklos srityje, surengti bendri ukrainiečių, baltarusių ir lietuvių koncertai. Lietuviškos tautinių rūbais pasipuošusios pasirodys su deklamacijomis (Maironis...), šokiais. Suorganizuotas ir choras su liaudies dainų repertuaru, vedami ir piešimo kursai. Šiais metais kovo mėn. Varšuvos lietuviai suorganizavo ir lietuvių tautinių audinių parodą.

KOKIA GABI MŪSŲ LIAUDIS...

LVKD-jos pastangomis Varšuvoje surengta paroda buvo įvykis Lenkijos lietuvių gyvenime. Parodoje buvo eksponuotos knygos, išverstos iš lietuvių į lenkų k., lietuvių liaudies menas — audiniai. Parodoje pasirodė dailininkai St. Gaida ir Kazys Švainovskis. Šis pastarasis parodė akvarelinę tapybą ir grafiką, o Gaida peizažus aliejinę tapybą. Liaudies meno eksponatai parodoje buvo paimti iš gyventojų, Suvalkijos lietuvių. Audinių spalvų deriniai pasižymėjo subtilumu, raštas — įvairumu ir kruopščiu išpildymu. Trečiame parodos skyriuje parodyti grožinės literatūros vertimai į lenkų kalbą — P. Cvirkos, J. Baltušio, V. Mykolaičio-Putino, J. Biliūno ir kt. knygos.

Vėliau paroda iš Varšuvos buvo perkelta į Seinus ir ją galėjo aplankyti ne tik Seinų ir Suvalkių sričių gyventojai, bet ir žmonės iš įvairių Lenkijos vietovių. Parodoje lankytojų skaičius kasdien siekė net ligi šimto ir visi išėdavo patenkinti, susižavę lietuvių dūkų darbais. Paroda buvo proga ir toliau gyvenantiems pažinti lietuvių liaudies talentą ir kū-

rybinės dvasios tobulėjimo raidą. Parodai pasibaigus buvo paskirtos premijos eksponatų savininkams, pirmoji premija paskirta Antanui Macekoniui iš Seinų ir Kaz. Švainovskiui iš Varšuvos. Lenkijos lietuviai deda pastangų surengti ir daugiau panašių parodų.

KULTŪROS NAMAI PUNSKKE

Lietuvių centras — Punkskas. Čia ilgesnį laiką buvo LVKD-jos būstinė, o dabar nuo 1956 m. veikia Lietuvių Kultūros Namai. Nuo tada įsikūrė meno mylėtojų rateliai, prasidėjo gyvesnis kultūros-svietimo darbas. Įvairių vietovių rateliai pastatė vaidinimus, pvz., vieni labiausiai pavykusių buvo: Kreivėnų ratelio A. Vieniūlio „Prieblandoje“, Valinčių ratelio „Gaila ūsų“. Vaidinimus rengiant be jokio atlyginimo talkininkavo lietuviai mokytojai. 1960 m. Kultūros Namai Punkske suorganizavo teatro ansamblį, į kurį įsijungė geriausi vaidintojai iš aplinkinių kaimų ratelių. Pirmasis pastatytas spektaklis — J. Grušo „Herkus Mantas“ turėjo didelį pasisekimą. Liaudies šokių grupės susiorganizavo Kreivėnuose, Vidugiriuose, Navininkuose ir pačiame Punkske. Su liaudies šokiais buvo ir gastrolės į tolimiausias lietuvių ir lenkų apyventas vietas. Šiais metais Kultūros Namuose dar susiorganizavo ir moterų choras ir trio. Per trumpą laiką choras sudarė per 20 dainų repertuarą trims ir keturiems balsams ir pasirodė žymesnėmis progomis. L. Kultūros Namai Punkske virto pačiu svarbiausiu lietuvių kultūrinio židiniu ir jo veikla spinduliuoja ir į platesnes Punkso apylinkes.

KIEKVIENO PAREIGA — ĮS

ANKSTO UZSISAKYTI AUSTRALIJOS LIETUVIŲ

M E T R A S T I.

kurio kaina: kietais viršeliais £ 2.10.0, minkštais — £ 2.0.0.

ESTŲ EKSPORTO — IMPORTO BENDROVĖ

Estotrust Ltd.

4/6, DUKES PLACE, LONDON, E.C.3, ENGLAND

Mūsų dovaninių siuntinių departamentas siūnia į Lietuvą:

— Britiškos eksporto vilnos medžiagų 1961 m. gaminius;
— Visų rūšių maisto siuntinius pakuose ir dėžutėse.
Nesiuočiame blogo vardo „standartinių siuntinių“. Duodame 2½% nuolaidos visiems maisto siuntiniams sumoje £25 arba didesnėje. Paprašius išsiunčiame kainoraščius.

Mūsų atstovai:

Montrealyje — Mr. M. Tiivel, 1830, Lincoln Ave, Apt. 9.
Melburne — Mr. G. Keir, 145 Porter Rd., W-Heidelberg Vic.
Paskutiniaisiais metais daug dovaninių siuntinių buvo siunčiama į Baltijos Valstybes, norint padėti mūsų giminėms ir draugams. Visa eilė krautuvių ir agentūrų buvo įsteigta šiam tikslui. Daug šių agentūrų pasitarnavo ir dabar dar pasitarnauja geram tikslui, bet dalis jų neteko pasitikėjimo ir nesuprato mūsų reikalų.

Grupė estų, išstudijavusi siuntinių siuntimo reikalą, geriausiai suprato Baltijos tautų pageidavimus ir ryžosi joms padėti. Dabar mūsų įsteigtoji dovaninių siuntinių bendrovė yra tik estų nuosavybė ir ją vadovaujama. Mūsų tikslas — siųsti tik geros kokybės prekes už prieinamą kainą.

Visos Estotrust bendrovės veiklos smulkmenos ir katalogai tuoj išsiunčiami pareikalavus.

EUROPIETIS SPECIALISTAS OPTIKAS

Pritaiko Jūsų akims ir parduoda visų rūšių akinius. Darbo valandos kasdien 9-18 val., šeštad. 9-13 val.

8th Floor, Capitol House, 109 Swanston St., Melb., C.I. (Priešais Melburno Town Hall)
Tel. 62-2321

PŪKINĖS KALDROS

PLUNKSNINIAI MATRACAI, PAGALVĖS, LOVOS SKALBINIAI, kaip įpilai ir užvalkalai 63" (160 cm.) platumo, galima gauti firmoje

ROSE

38 WASHINGTON STREET, BEXLEY, N.S.W.

Rockdale stotis. Tel.: LW 1220

SKYRIUS: Flemings Corner Shop, 181 Queen St., St. Marys, N.S.W.

Mūsų atstovas Jus aplankys kiekvienu metu.

Prekės duodamos ir išsimokėjimui. Mes kalbame vokiškai.

J. DAUMANTAS

PARTIZANAI

UŽ GELEŽINĖS UŽDANGOS

(Tęsinys iš „Mūsų Pastogės“ Nr. 43)

ATOMINĖ BOMBA PARTIZANŲ DŽIAUGSMUI

Rugpjūčio mėnesio dvidešimtą dieną jau nustatyta ryšių tvarka mane pagavo Audronė, perduodama Kardo kvietimą kartu su ja prisistatyti į Mikalinės mišką (Silavoto valsčiuje). Kartu ji įspėjo, kad ten, be Kardo, būsiąs dar man nematytas majoras Mykolas Jonas.

Sutartu laiku pasiekėm numatytą mišką punktą, kur mūsų laukė partizanas Vėtra. Jis mus nuvedė į miško gilumą, kur tankių krūmų apsuptoj žavioj aikštelėj prie radijo aparato būriavosi Mykolas, Jonas, Kardas, Žalgis, Miškinis, Ažuolas, Vilius, Plunksna ir dar keletas kovotojų. Ši diena partizanams buvo nepaprastai džiugi. Visi su dideliu įdomumu klausėsi BBC radijo komentatoriaus pranešimo apie atominės bombos jėgą, parodytą prieš keletą dienų Japonijoje. Buvo tikima, kad su šiais naujais moksliniais išradimais prasidės naujas tempas ir pasaulio politiniame gyvenime. Visus džiugino Amerikos prezidento žodžiai, lietę vieną pasaulio valstybę ir vieną vyriausybę.

Pasibaigus pranešimui, visi trynė rankas ir pakelta nuotaika dalinosi įspūdžiais. Tikėdamiesi greitai baigti savo varganotą partizanų gyvenimą ir sulaukti laisvės, dabar vakariečiams intensyviai tvarkant pasaulio valstybių santykius.

Čia pat ant kelmo pasidėjęs rašomąją mašinėlę, Ažuolas kalė metlicas, o Vėtra jau ruošė rotatorių. Už pusvalandžio Audronė vikriai ėmė iš rotatoriaus išspausdintą ekstrą „Laisvės Žvalgo“ laidą, kurioje riebiomis raidėmis buvo skelbiama džiugi mūsų tautai žinia apie suskaldyto atomo panaudojimą ginklams prieš agresorius. Bolševikinė spauda praėjo tylos pro atominės bombos galybę, Japonijos kaplupdymą aiškin-dama raudonosios armijos laimėjimais.

Po kelių valandų numatytas „Laisvės Žvalgo“ egzempliorių skaičius buvo baigtas. Vėtra

juos skirstė daliniams, tinkamą skaičių palikdamas miestelėnams ir tolimiesiems kaimynams. Darbas buvo baigtas kartu su pradedančiomis suokti vakaro lakštingalomis. Žalgis užsuko iš Varšuvos muzikos. Trys poros partizanų susikibo ir polkutę sudėjo.

Paaiškėjo ir mano iškviatimo priežastis. Per Naktinį gautas Geležinio Vilko puklo atstovams raštas, kuriame jie buvo kviečiami rugpjūčio 25 dieną atvykti į Suvalkijos partizanų vadų suvažiavimą Skardupyje. Raštas buvo pasirašytas Kazlų Rūdos vadovo Spyglgio ir Vygando bei Vampyro Marijampolės sričių vadų. Mykolas Jonas ir Kardas prašė mane, kad aš vykčiau atstovauti minėtame suvažiavime „geležiniokus“, kadangi jiedu nei vienas neturėjo kelionei dokumentų.

Mykolas Jonas pasigyrė dar taip pat esąs jaunas partizanas. Prieš porą mėnesių jis buvo bolševikų dešifruotas, kad vokiečių okupacijos metu dirbo Lietuvių Fronte, Kauno apygardoje. Gi bolševikai patyrė, kad ir šios okupacijos metu pogrindžio eilėse yra daugiausia tie patys asmenys, kurie jame buvo ir vokiečių okupacijos metu, pradėjo tokius visus persekioti. Laimei, atvykus enkagebistams jo sumiti, nebuvęs namie, gi kaimynai apie tai pranešė jam, dar nepasiekusiam namų. Nieko nelaukdamas, nepasakęs nei sudiev savo šeimai, jis išspaudęs į Suvalkijos mišką. Pakeliui jį pagavė dar neginkluotą Šilavoto sribai ir patupdė į dabolę, kaltindami, kad jis be įstaigos komandiruotės per daug atsitolino nuo Kauno, išvykdamas 20 kilometrų už miesto ribų. Septintoji jo kalinimo naktis buvo išganinga. Mykolui Jonui po keleto parų tylaus ir intensyvaus triūso pavyko, išgraužus mūrę skyles ties langų grotų įtvirtinimais, išversti grotas ir pabėgti, pirmiau negu kad šilavotiniai enkagebistai spėjo susižinoti su Kaunu ir išsiaiškinti Mykolo Jono padėtį. Tik po kelių dienų bolševikai sužinoję, kad savo rankose turėjo tokią žuvį, krintosi pirštus,

visiems skųsdamiesi, kad paspruko didžiausias „banditas“. O jis, užsikabinęs automatą ant kaklo, jau grasė komunai atominė bomba.

TAURO APYGARDOS ĮSIKŪRIMAS

Į numatytą rugpjūčio 25 dienos partizanų organizatorių ir vadų suvažiavimą reagavo teigiamai beveik visi kvietieji. Visiems atrodė pribrendusi didesnio susicementavimo idėja. Suvažiavimo pasitarimų rezultate apjungti kariniai ir politiniai Suvalkijos aktyvieji pogrindžio kovotojai su ginkluotų partizanų branduoliais pagrindė. Visa Suvalkija sujungta į vieną apygardą, ją pavadinant Tauro apygarda. Apygarda suskirstyta į Vytauto, Vilko, Žalgirio ir Šarūno rinkines. Nustatyti rinktinių veikimo plotai ir ribos, prisilaikant iki šiol veikiančių dalinių ribų ir sąstatų. Sukomplektuotas Tauro apygardos štabas su apygardos vadu Kovu, apygardos vado pavaduotoju — politinės dalies viršininku Luobiu, adjutantu Šarūnu, štabo viršininku — Vygandu, rikiuotės skyriaus viršininku — Raginiu, mobilizacijos skyriaus viršininku — Šernu, ūkio skyriaus viršininku — Vaidila, Sanitarijos poskyrio viršininku — Vilku, ryšių ir globos poskyrio viršininkais. Prie apygardos štabo paskirtas kapelionas — kun. Ylius. Kartu prie apygardos sudarytas politinis komitetas, kurio pirmininkas buvo apygardos štabo politinės dalies viršininkas.

Politinės dalies viršininkui pavesta paruošti Tauro apygardos partizanų statutą, kurį turėjo tvirtinti kitas suvažiavimas.

Artimiausiu laiku įpareigotas ryšių poskyris sueiti į kontaktą su kaimyniniais įkurtos apygardos daliniais ir pasirūpinti ryšiais su užsieniu.

Kiekvienas suvažiavimo dalyvis buvo įpareigotas kooptuoti darbu įvairių sričių intelektualus. Numatyta, kad ši pirmoji Lietuvoje įsikūrusi apygarda, sutelkus apie save reikiamą žmonių skaičių, bus branduolys viso krašto pogrindžio jėgoms. Lietuvos partizanų vado pareigoms numatyta pakviesti pulkininką A.

„Laisvės Žvalgas“ padarytas apygardos organu ir paskirtas jo redaktorius, papildant redakcinę kolegiją naujais žmonėmis.

Numatyta per turimus ryšius skatinti ir kiti Lietuvos partizanų daliniai imtis iniciatyvos panašiai apjungti rinktinių ir apygardų ribose, kad ku greičiau galima būtų pasiekti visos Lietuvos pogrindžio judėjimo koordinacijos. Šiuo metu jau buvo ryšiai su Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Raseinių, Telšių ir kai kuriais dūkų partizanais.

Politinės dalies skyrius įsikūrė suvažiavimo vietoje Skardupyje, o kiti skyriai išsidėstė po Suvalkijos teritoriją.

Nemenko pasipriešinimo būta rinktinių ribose iš paskirų dalinių, pagal suvažiavimo nutarimus reguliuojant rinktinių ribas ir jose paskirstant dalinius. Čia teko susidurti su partizanų prisirišimu prie savo veikimo rajonų, nors, sprendžiant ribų klausimą, buvo kiek galima atsižvelgta į spontaniškai gimusio judėjimo prigijusią padėtį. Visoms rinktinėms paskirti vadai, tiksliau sakant, tvirtinti stambesniems daliniams vadovų asmenys. Rinktinių buvo suskirstytos į kuopas, būrius ir skyrius. Kiekvienas padalinys turėjo savo veikimo ribas ir savo kovotojus.

Tauro apygardos iniciatyva griebtasi organizuoti kitą apygardą Kauno mieste. Buvo paskirti ir jos organizatoriai, tiesiogiai atsakingi prieš tauriečius.

Vienas iš paskutinių savo eile, bet ne savo svarba suvažiavimo klausimų buvo partizanų vadovybės numatomos sugestijos dėl NKVD gen. maj. Bertašiuono partizanams paskelbtos amnestijos.

Sios vasaros metu NKVD generolas maj. Bertašiuonas karo pabaigos proga paskelbė partizanams amnestiją. Joje ragino mesti kovą, grįžti iš miškų, žadėdamas paklausiusius nebausti ir netaikyti jokių represijų, nei jų šeimoms nei jų artimiesiems. Reikėjo skubėti, nes dar prieš šį suvažiavimą jau nevienas partizanas buvo apsisprendęs pasinaudoti Bertašiuono siūloma amnestija. Nors partizanų vadovybei buvo aišku, kad bolševikai savo politiniams ir idėjiniams priešams nežino jokio pasigailėjimo, o dar labiau ginkluotiems, bet vistiek nusprendė partizanams nedrausti registruotis ir atiduoti ginklus. Tokiai vadovybės laikysenai pateisinti buvo keletas motyvų: pirmiausia — vadovybei atrodė, kad dabartinis partizanų skaičius yra kiek per didelis pagal jų pasiimtus uždavinius, nematant greitai pasikeičiant padėti, antra — didesniame partizanų skaičiui buvo ir sunkiau išsilaikyti, drauge per daug apsunkinant gyventojus ir greičiau išsišifruojant savo gyvenvietes. Šie sumetimai ir privertė vadovybę priimti nutarimą, leidžiantį kiekvienam partizanui laisvai apsispręsti. Tačiau buvo duoti potvarkiai dalinių vadovybėms įsiregistravusius tuojau eliminuoti iš organizacijos, kad tarymų ir prievartavimų metu jie nieko negalėtų išduoti ar pakenkti organizacijai. Be to, tiems kovotojams buvo pamainomi ginklai blogesniais, nes juos turėdavo atiduoti. Drauge buvo išleisti tinkamo turinio atsisaukimai, kuriuose kovotojai buvo įspėjami, kad bolševikai be represijų neapeis. Tiems kovotojams, kurie ligi šiol buvo neiššifruoti bolševikų, buvo patarta nesiregistruoti, nes taip elgdamiesi jie pakenks artimiesiems.

(Bus daugiau)

MŪSŲ PASTOGĖ

ATEITIES PLANUOSE

Melburno Lietuvių Namų balius, reikia skaityti, praėjo gana gerai. Rengėjai, atrodo, buvo patenkinti, sulaukę tokio gražaus būrio Lietuvių Namų rėmėjų, kuriems, jų žodžiais tarant, priklausė gili padėka, o dėl nesklaidumo — nuosirdus apgailestavimas ir atsiprašymas.

Tenka atkreipti dėmesį ir pasidžiaugti, kad baliuje gana gausiai atstovauta jaunuojuomenė. Šis faktas rodo, kad beiseinančių į "pensiją" vietoje pavaduotojų yra apat.

Visi baliai ruošiami, kad rengėjams dar liktų vienas — kitas skaitikas būtinaiems reikalams tenkinti. Ir šio balius rengėjų, kaip matyti, turėta tati galvoje, nes skaitiką išprašyti buvo suruošta loterija (3 laimėjimai) ir rinkta aukų.

Loterijos pravedimas gana savotiškas — originalus. Po įžanginio paaiškinimo ant stalų buvo padėti vokai su talų numeriais. Laimėjimai teko tiems stalams, kurių vokuose buvo sudėtos didžiausios sumos. Šis originalus loterijos būdas dėlto geras, kad nėra įkyrių prašymų:

"Ponas, iš manęs bilietuką; ponas, iš manęs dar nepirkai; "ponas, neatsakyk šilingo, kito, o jei svariuko — tai dar geriau" ir t.t.

Šiuo būdu išvengta įkyrumo, bet laimėjimas pasidaro kolektyvus. Gerai, jei prie stalo sėdi visi draugai, bet kas tada, kai prie stalo dvi ar daugiau "kompanijų", kurios nevienodu svoriu loterijoje dalyvauja, o tačiau laimėjimas tenka visam stalui. Kaip pasidalyti?

Malonu, kad šiuo kartu nesusi-pratimų nebuvo, bet dar gražiau, kada du stalai laimėję skirtingas premijas draugiškai pasidalino, sveikintinas pavyzdys!

Rinkta aukų dalinant balionus ir pramogines kepuraites. Rinkėjos — jaunos lietuvaitės atstovavo Aukštaitijai, Žemaitijai, Suvalkijai,

Dzūkijai ir Mažąją Lietuvą, dėvėdamos su atitinkamu užrašu kaspiną per petį. Šiais metais aukštačiai savo atstovei buvo dosnesni, o gal jų daugiau buvo? Būtų gražiau ir tiksliau, kad atstovės dėvėtų tautinius rūbus. Manau, kad tati būtų žymiai gražiau ir patraukliau.

Vertėtų rinkėjoms ne tik geru žodžiu, bet ir gėlių puokšte atiteisti. Šio balius rengėjai, kaip teko patirti, taip ir buvo numatę, bet, sako, per klaidą visos gėlės buvo išskirstytos stalų papuošimui.

Muzika. Džiaugėmės melburniškais, kad turime savą orkestrą, o tačiau baliuje grojo svetimieji. Kodėl? Ar svetimieji geresni, ar kokia kita priežastis?

Balius įvyko penktadienį, taigi — darbo dieną. Ar netiksliu būtų ruošti šeštadienį, kada visi laisvi, kada visi gali tinkamai pasiruoti. Šiame baliuje vienas tautietis buvo atvykęs tiesiog iš darbo su darbiniais rūbais, dėl kurio, kaip teko patirti, rengėjai turėjo nusiskundimų.

Gerai, kad gerimai tiekti krautinių kainomis — nebereikia nešioti savų. Manau, kad būtų metas išspręsti ir atsinešinių užkandžių klausimas. Šiame baliuje dar tokių matėsi. Tati, žinoma, lagerinio gyvenimo palikimas. Tada žmogus nešėsi tą, ką turėjo, o dabar jau tikrai nebėra reikalo, nes bufetai, kaip sakoma, lūžte lūžta nuo gėrybių ir visai pakenčiamomis kainomis.

Meninės dalies baliuje nebuvo. Vieniems gerai, kitiems — ne. Manėčiau, kad trumpa, gyva — jumoristinė programa galėtų būti.

Paminėdamas keliomis pastabomis buvusį balių, noriu palinkėti, kad Lietuvių Namų baliai taptų visų Melbourn tautiečių metine švente ir todėl tarsi iki pasimatymo sekančiame.

Idem.

MELBURNAS

PASKAITA, KURIA TURĖTŲ IŠGIRTI DAUGIS MŪSŲ

21 spalio inž. V. Žižio skaityta paskaita apie Lietuvos žemės priešistorinę gaidynę, kad ir nebuvo pati gausioji klausytojų, tikrai verta visų mūsų dėmesio. Archeologinės studijos, gan specialiai ir techniškai srytis, nėra gausiai atstovaujama perkamų knygų skaičiuje.

Bet archeologija inž. V. Žižio paskaitoje prabilo į mus tokia suprantama ir stipria kalba, kad klausėmės jos su retu susidomėjimu. Mūsų žinių bagažas iš mūsų žemės ir mūsų tautos priešistorės archeologinių teorijų susikryžavimų, metodikos, žmonių kelių ir dar daug kuo buvo gerokai padidintas. Labai nedažnai išgirsti paskaitą, persunktą dalyko meile, pažinimu, atskiriant esmę nuo technikos, prisilaikant moksliško metodo, laisvo nuo romantikos.

Mes linkėtume, kad ši paskaita ne kartą būtų paskaityta gausiose auditorijose ir būtų atspausdinta. M.P.I.

LIETUVIŲ KNYGYNAS

Lietuvių Kultūros Fondo knygynas reikalingas didesnio mūsų dėmesio ir platesnės paramos. Turimų virš 600 knygų toli gražu nepakanka, ypač kad pastarais metais mažai knygų begauta. Bibliotekai trūksta eilės lietuviščių ir grožinės literatūros veikalų.

LKF valdyba sukruto bibliotekai didinti, įgyti jai tinkamas naujas spintas ir kviečia visus talkon.

Jau įgijome vieną naują knygom spintą, kurią knygyno reikalui pritaikė savo medžiaga ir darbu p.p. Kazimieras ir Algis Klupšai, J. Antanaitis. Ponių Teklė ir Julija Klupšienės maloniai prisidėjo darbu betvarkant knygas.

Ilgametis knygyno vedėjas, tikras lietuviškos knygos mecenatas p. I. Geštartas, knygyno pertvarkymo proga padovanojo 50 knygų, jis iš toliau veda knygyną. Už šią vertingą dovaną priklauso

jam mūsų visų nuosirdus lietuviškas aciu.

Seniau buvo atnešę ir padovanoję knygų: dailininkas A. Vaičiaitis 26 kn., 69 žurn., 8 meno parodų katalogus, A. Šimkus 50 periodinių ir paskirų leidinių; I. Geštartas 9 kn.; K. Miklius 7; Mažosios Lietuvos Bičiulių D-ja 3; A. Krausas 2; A. Pocius 2; A. Kružas 1 ir V. Alekna 1. Visiems gerbiama knygų aukotojams A.L.K.F. valdyba nuosirdžiai dėkoja.

Knygos skaityti išduodamos šeštadieniais. Lietuvių namų Turības narys p. Cervinskas, kuris gyvena vietoje, maloniai sutiko knygas išduoti ir grąžinamas priimti.

Mūsų jaunimo organizacijos, mūsų supratimu, turėtų aktyviau propaguoti savos knygos skaitymą. Nereta pastebėti, kad ir jaunimo organizacijų nariai lietuviškai labai sunkiai sumezga ir išreiškia mintį. Šį trūkumą nesunku pašalinti — reikia skaityti lietuvišką knygą. Ar negalima įvesti jaunimo sueigose bent 10 minučių atpasakojimą perskaitytos lietuviškos knygos? Jei tai atliktų organizacijų nariai iš eilės, nebūtų kokio apsunkinimo, paskiram nariui ir būtų didelė nauda visiems. Mūsų jaunimo savigarbą neturėtų savos kalbos prasto mokėjimo toleruoti. Skaitymu pramokstame svetimų kalbų, skaitymu paremkime savosios mokėjimą; skaitymas yra pramoga, ne darbas.

A. Mikaila

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Istorinės rūdys vis giliau aptaukia mūsų atmintį. Mūsų tautinis susipratimas, atsparumas ir ryžtas kovoti dėl savo tautos egzistencijos vis silpnėja ir vysta. Ar mes galime tai pakeisti? Ar galime į tai ramiai žiūrėti ir nieko neveikti? Ne! Turime jungtis, turime bendrai prisiminti mūsų tautos kilniuosius darbus, prisiminti mūsų didvyrius, kurie paaugojo

savo gyvybes už mūsų tautos laisvę. Turime ryžtis, užsigrūdinti būsimiems žygiams, kurių mūsų tauta gal greit pareikalaus.

Karių Veteranų S-gos "Ramovė" Melburno skyrius lapkričio 25 d. ruošia Kariuomenės šventės minėjimą, po kurio seks jaukus pobūvis. Minėjimas — Pobūvis įvyks Legion Memorial Hall, 197 Brunswick Rd., Brunswick (už universiteto). Minėjime žadama pašveisti istorines rūdys, sustiprinti patriotinį ryžtą. Po minėjimo vyks įvairi įdomi meninė dalis ir po to linksmas pobūvis jaukioje lietuviškoje dvasioje.

Kiekvienas tautietis, kuris atvyks, bus laikomas malonių svečiu, tačiau kiekvienas Ramovės narys ir kiekvienas buvęs karys, manome, skaitys savo pareigą į šį minėjimą-pobūvį atvykti.

"Ramovės" sk. Valdyba

PIRMIEJI ŽYGLIAI PRADĖTI KAVINĖ

Melbourno Lietuvių Namų sodyboje š.m. lapkričio mėn. 11 dn. (šeštadienį) 6 val. p.p. lietuviškas moterys — namų rėmėjos rengia pobūvį, į kurį kviečia visus Melburno tautiečius, kad savaitgalį praleistų jaukioje aplinkoje tarp savųjų. Šiuo pobūviu moterys daro pirmuosius žygius įsteigti Lietuvių Namuose savaitgalio kavinę. Pagal moterų — iniciatorių pareikimą, tokią kavinę tikrai turėsime, jei ji bus pageidaujama ir jei rasis pakankamai jos lankytojų.

Neapvilkim jų ryžto!

IGA.

Nepamiršk antrojo "Mūsų Pastogės" balius!

Š. M. LAPKRIČIO 25 D. BANKSTOWNE LIETUVIŲ "DAINAVOS" SALEJE
A.L.B. BANKSTOWNO, SYDNEJUS IR CABRAMATTOS
APYLINKIŲ VALDYBOS RENGIA VIEŠĄ

ŠOKIŲ VAKARĄ

"MŪSŲ PASTOGĖ" PAREMTI.

Programoje matysime MŪSŲ PASTOGĖ" tikrenybėje suas menintą ir kovojančią su gyvenimo audromis. Girdėsime įvairių aktualijų, humoristinių vaizduojančių lietuvių gyvenimą ir t.t.

Šokiams gros gera kapela, veiks geras bufetas, bus turtinga loterija, gėlių valsa ir kt.

Įėjimas: Suaugusiems — 10 šil., moksleiviams — 5 šil.

Pradžią 7 val. p.p.

Bankstowno, Sydnėjaus ir Cabramattos apylinkių valdybos.

Š. M. LAPKRIČIO 11 D.
A.L.B.-NĖS BANKSTOWNO NAMŲ VALDYBA
r e n g i a
"D A I N A V O S" SALEJE
IDOMŲ

VAKARĄ — BALIŲ

PROGRAMĄ IŠPILDYS OTTO BUTKUS
IR "D A I N O S" CHORAS

Pradžią 7 v.v.

Įėjimas: moksleiviams — 5 šil., moterims — 8 šil. ir vyrams 10 šil.

Namų Valdyba

"Ruoškis į Trijų Apylinkių ruošiamą "MŪSŲ PASTOGĖ" šokių vakarą!"

SESTASIS A.L. STUDENTŲ S-GOS SUVAŽIAVIMAS

Studentai-ės, kurie gyvena tokiose vietovėse, kur Sąjungos skyrių nėra (pav., Brisbane, Perth, Hobarte ar panašiai), o taip pat ir studentai, gyvenantieji Naujojoje Zelandijoje ar iki šiol dar neįsiregistravę į Sąjungos narių eiles, — visi prašomi šeštajame suvažiavime dalyvauti su pilna nario teise.

Suvažiavimas įvyks š.m. gruodžio 27 — 31 d.d. Viktorijoje (tiksliai vieta bus nurodyta vėliau).

Šiame suvažiavime numatyta plati akademinio pobūdžio programa su diskusijomis, be to, visa eilė pramoginių, jaunatviškų pobūvių, ekskursijų, iškylų, sporto varžybų Geelongo aikštėse ir t.t.

Jau dabar pats laikas registruotis suvažiavimo dalyviams: nariams savo skyrių valdybose, o ne nariams — Centrinėje Studentų Valdyboje adresu: sekr. K. Zdanavičius, c/- Newman College, Parkville, N.2., Vic.

ALSS Centr. Valdyba

LAUNCESTONAS (TASM.)

PARODYTAS NUOŠIRDUMAS

Nors Launcestono (Tasmanijos) lietuvių apylinkė ir tikrai neskaitylinga, tačiau joje gyvena tautiečiai yra veiklūs ir atsidadę A.L.B.-nės reikalams.

Štai ir ši mažoji apylinkė "Mūsų Pastogės" platinimo vajaus metu ne tik surado keletą naujų Bendruomenės savitrašio prenumeratorių, bet surinko ir keletą svarų aukų jam paremti.

Aukojo: V. Lazdauskas £1.0.0, B. Jankus — 10 šil., J. Ligeikis — 7 šil., P. Mromikas — 5 ir J. Lipšius — 5 šil.

Už aukas ir pastangas visiems, kurie rūpinosi savitrašio reikalais, nuosirdus lietuviškas aciu. M.P.I.

PADEKA

NETIKETA MŪSŲ MYLIMO VYRO IR TĖVO
LIETUVOS PREKYBOS LAIVYNO JORŲ KAPITONO

A.A. FELIKSO MARCINKAUS

MIRTIS ISTOME Į GILŲ SKAUSMĄ IR SIELVARTĄ.
SUNKIAI PAKELIAMO LIUDESIO VALANDOSE TACIAU RADOSI DAUG MIELŲ BICIULIŲ NE TIK AUSTRALIJOJ, BET IR KITUOSE KRAŠTUOSE, KURIE MUS RAMINO, GUODE IR SAVO ŠIRDŽIŲ MEILE LENGVINO LIKIMO SUTEIKTOJO SMUGIO NAŠTĄ.

TAD VISIEMS BICIULIAMS, KURIE REIŠKE MUMS UŽUOJAUTĄ, PALLYDEJO VELIONĮ Į AMŽINOJO POILSIO VIETĄ, O TAIP PAT IR VISIEMS TIEMS, KURIE VIENU AR KITU BŪDU PRISIDĖJO PRIE ŠIOS SKAUDŽIOSIOS NELAIMĖS PALENGVINIMO, NUOSIRDŽIAI DĖKOJAME.

Z M O N A I R V A I K A I

BANKSTOWNAS

ŽYMUSIS MAGIKAS
"DAINAVOJE"

Š.m. lapkričio 11 d. 8 v.v. Bankstowno Liet. Namuose "Dainavoje" pasirodys žymusis lietuvių magikas Otto Butkus, pademonstruodamas įvairiausius magikos pokštus.

Apie Otto Butkų šiuo metu plačiai rašo australų spauda, kaip apie geriausį ir įžymiausių šių dienų magiką. Pav., "Sydney Morning Herald", "People" ir kiti laikraščiai apie jo pasirodymus australiškai auditorijai rašo, kad Otto Butkus yra pats įdomiausias magikas ne tik Australijoje, bet gal būt net visame pasaulyje.

O šios magikos pokštų mūsų tautietis yra išmokęs beklaiduamas po Azijos kraštus ir Indijos vandenyno salas. Ypatingai mikliai jis yra išmokęs ryti kardą, švytinčias elektros lemputes, tiesiog degančią ugnį ir visą eilę kitokias magikos numerius.

"Dainavos" namų valdyba, pasikviesdama šį lietuvių magiką, nori parodyti savo tautiečiams ir ypač lietuviškajam jaunimui, kad ir mūsų tautiečių tarpe yra aukšto lygmenų artistinių gabumų žmonių, išgarsintų ir kitų tautų spaudoje. Kviečiame skaitlingai atsilankyti ir nesivėlinti, nes programa bus pradėta 8 val. v. punktualiai.

N.

SYDNEJUS

SUREGISTRUOKIME
ABITURIENTUS

Prieš tris savaites "Mūsų Pastogėje" buvo mano paskelbta abiturientų registravimo tvarka ir tikslas, pagal nurodytą adresą ir telefoną, tačiau iki šiol dar nei vienas tuo reikalu neatsiliepė.

Savaitės bėga it vanduo ir todėl jau pats laikas sukrusti pasiruošti mūsų abiturientų tradiciniam baliui. Registracija reikalinga, kad nustatytų šiais metais baigiančiųjų aukštesniuosius mokslus skaičių, kurie bus pagerbti, apdovanojami ir t.t. Be to, jau iš anksto reikalinga suplanuoti ir pobūvio programą.

Todėl dar kartą pakartotinai prašau tėvus ir pačius jaunuolius juo skubiau registruotis pas savo apylinkių valdybos narius arba šiuo adresu: Mr. M. Zakaras, 10 Onslow str., Canterbury, telef. UW 5070 — po darbo valandų.

Atlikime šią pareigą tuojau ir be atidėlio!

M. Zakaras

NEPAMIRSKITE IŠSIŲSTI
"MŪSŲ PASTOGĖS"
PRENUMERATŲ ADRESU:

BOX 4558, G.P.O.,
SYDNEY, N.S.W.

Sukūrus lietuvišką šeimos židinį,
ROMUALDĄ ZENKEVIČIŲ
ir
P. RITĄ AKENYTE

širdingai sveikinam, linkėdami gražiausių gyvenimo metų.

Geelongo Lietuvių Choras

"Kaunas" Guest House

118 McLEOD STR., BAIRNSDALE, Telef. 238

PIRMAS LIETUVIŠKAS VASARNAMIS NETOLI JŪROS

E. GIPPSLANDE, VICTORIA.

SAV. V.V. CIZAUSKAI.

PRANEŠAME VISUOMENĖS ZINIAI, KAD NUO Š.M. LAPKRIČIO MĖN. 1 DIENOS ATIDARĖME ŠI VASARNAMI BAIRNSDALE, PRIEŠAIS GELŽ. STOTĮ. GERIAUSIOS SĄLYGOS PRALEISTI SAVAITGALIUS AR ATOSTOGAS PRIE ZUVINGOS UPES, TIK KELIOS MYLIOS IKI PAJŪRIO. NAMŲ JAUKUMAS, RŪPESTINGAS PATARNAVIMAS. MAISTAS GAMINAMAS PAGAL UŽSAKYMĄ. PRAVAŽIUOJANTIEJI PRAŠOME ATILANKYTI IR ĮSITIKINTI. KAINOS PRIEINAMOS. DĖL SMULKESNIŲ INFORMACIJŲ PRAŠAU SKAMBINTI ARBA RAŠYTI.

V.V. CIZAUSKAI

GERIAUSIA MESOS IR MESOS GAMINIŲ PARDUOTUVĖ

BAYPLA PTY. LTD.

CABRAMATTA RD., PRIE CABRAMATTOS KINO TEATRO

Kalbama vokiškai ir kitomis Europos kalbomis.

Puikiai rūkyti ir virti kumpiai, keptas veršeliukas, inkštų vyniotinis, įvairiausios rūkytų mėsų rūšys.

VISI MESOS GAMINIAI TIKRAI PIGIOMIS KAINOMIS

Printed by MINTIS PTY. LTD., 417 Burwood Rd., Belmore, Sydney, for the Publisher Australian-Lithuanian Community, P.O. Box 4558, G.P.O., Sydney, N.S.W.